

LUNDS
UNIVERSITET

Det hedersrelaterade våldets komplexitet

-En intersektionell analys av Åklagarmyndighetens handbok mot hedersrelaterat våld

Agron Selaci

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen
Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2019

Handledare: Martin Joormann
Examinator: Reza Banakar

Förord

Detta examensarbete har skrivits som en avslutande del av mina tre år av studier på kandidatprogrammet i kriminologi vid Lunds universitet, med inriktning rättssociologi. Arbetet har utförts som en del av forskningen vid den rättssociologiska institutionen på Lunds universitet.

Till en början vill jag rikta ett stort tack till min handledare Martin Joormann för sitt stora intresse för mitt examensarbete och för sitt akademiska stöd samt vägledningen som jag fått av honom under skrivandeprocessen av detta examensarbete. Vill tacka dig för alla goda diskussioner och den förståelse du visat mig vid alla tillfällen under denna arbetsprocess. Vill även tacka för dig all din konstruktiva kritik du givit under denna tid som möjliggjort att avslut av min tid på Lunds universitets kandidatprogram i kriminologi.

Jag vill även tacka min familj och mina vänner för deras förståelse, stöd samt tro på mig när det behövts allra mest.

Tack allihopa! Detta examensarbete hade inte kunnat genomföras utan er vid min sida.

Abstract

This essay inspects and analyzes how the Swedish prosecutor's office describe and define honour-related violence in their handbook against honour-related violence. The intersectional theory is applied in analysis of the prosecutor's office portrayal of honour related violence. The intersectional perspective focuses on inequality and power conditions in society and how these can be reproduced by knowledge production. The qualitative method used in this essay was the directed, content analysis. Through this method the description of honour-related violence was analyzed from an intersectional perspective. The main focus in this essay has been to investigate the portrayal of honour-related violence in the prosecutor's office handbook from an intersectional perspective and the strenghts or shortcomings with their depiction of the violence. One of the conclusions drawn regarding gender were that the depiction of men as having a natural relation to violence reproduces the norm of the man as violent. An other conclusion regarding the other category ethnicity was that inequalities get reproduced through unintentional power abuse when the prosecutor's office description of the violence helps to consolidate racial conceptions of victims and offenders in honour-related violence. Strenghts regarding the description of the violence were few, but one of the strenghts were the nuanced and broad description of the violence as connected to patriarchal power structures in the family. One of the shortcomings were the separation of honour-related violence from other kinds of violence against women by invoking race and cultur in the description, giving the patriarchal gender relations less significance in understanding the violence.

Keywords: Ethnicity, gender, honour-related violence, intersectionality and judicial system

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 <i>Problemformulering</i>	2
1.2 <i>Syfte och frågeställningar</i>	5
1.3 <i>Avgränsningar</i>	6
1.4 <i>Rättssociologisk relevans</i>	7
2. Systematisk kunskapsöversikt	7
2.1 <i>Tillvägagångssätt vid kunskapsöversikt</i>	8
2.2 <i>Deskriptiv analys</i>	9
2.3 <i>Tematisk innehållsanalys</i>	9
3. Tidigare forskning	9
3.1 <i>Kultur, kön och etnicitet</i>	10
3.2 <i>Det intersektionella perspektivet</i>	12
3.3 <i>Hedersrelaterat våld i rättsliga dokument</i>	12
3.4 <i>Slutsatser</i>	13
4. Arbetets teoretiska ramverk	14
4.1 <i>Intersektioner</i>	15
5. Material	19
5.1 <i>Källkritik</i>	21
5.2 <i>Forskningsetiska principer</i>	22
6. Metod	23
6.1 <i>Metodvalsdiskussion</i>	23
6.2 <i>Kvalitativ innehållsanalys</i>	24
6.3 <i>Kodning</i>	25
6.4 <i>Analys av data</i>	25
6.5 <i>Validitet och reliabilitet</i>	26
6.5.1 <i>Diskussion kring validitet och reliabilitet</i>	26
6.6 <i>Nyckelteman och frågor</i>	26
7. Resultat	27
7.1 <i>Framställning av hedersrelaterat våld</i>	27
7.2 <i>Hedersrelaterat våld och vanligt familjevåld</i>	31
7.3 <i>Offer och förövare i hedersrelaterat våld</i>	32
8. Intersektionell analys av resultat	34
8.1 <i>Analys</i>	34
9. Diskussion och slutsatser	39
9.1 <i>Diskussion</i>	39
9.2 <i>Slutsatser</i>	41
10. Framtida forskning	43

1. Inledning

I Socialstyrelsens *"Vänd dem inte ryggen-utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck"* (2014) framhävs hur det hedersrelaterat våldet och förtrycket varit ett diskussionsämne i svensk kontext sedan de första så kallade hedersmorden ägde rum i Sverige och uppmärksammades i ännu högre grad i början av 2000-talet med främst fyra specifika fall som skulle vara starten på en ökad uppmärksamhet kring hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Massmedias uppmärksammande av morderna på Sara Abed Ali, Pela Atroshi och Fadime Sandahal var en starkt bidragande faktor till att ett tidigare mindre känt begrepp som hedersrelaterat våld och förtryck lyftes fram och förts upp på dagordningen (Socialstyrelsen, 2014, s. 18-20).

Fadime Sandahal, är en av de unga kvinnorna som fallit offer för ett så kallat hedersmord. I Aftonbladets artikel *"Fadimes hela tal i riksdagen"* (2002) framförs hela talet som Fadime höll i den svenska riksdagens seminarium om våldet mot kvinnor, bara några månader innan hon mördades. Talet bestod mestadels av hennes erfarenheter av att bli utsatt för hedersrelaterat våld. Hon börjar med att berätta om hur hennes familj på grund av ekonomiska skäl flyttat till Sverige när hon var 7 år gammal och hur hennes familj och släktingar förändrades efter flytten. Männerna i Fadimes släkt och familj började kritisera hennes levnadssätt eftersom de inte tyckte om hennes nya "västerländska" levnadssätt som de tyckte hon hade anammat efter flytten. Fadime vägrade att giftas bort med hennes kusin i hemlandet och hade även ett förhållande med en svensk pojkvän under tonåren vilket försvårade försöken från släkt och familj att hitta en make åt henne. I och med detta ansåg hennes familj och släktingar att hon vanhedrat släktens heder och började hota Fadime med att döda henne om hon inte gjorde som hon blev tillsagd av släkt och familj. I talet poängterade Fadime också att våld och förtryck drabbar kvinnor oavsett deras kulturella bakgrund.

"Hade samhället tagit sitt ansvar och hjälpt mina föräldrar att bli mer delaktiga i det svenska samhället så hade detta kanske kunnat undvikas. Det som har hänt mig är inget som man kan göra någonting åt men jag tror att det är viktigt att man lär sig av någonting av det och gör någonting i framtiden, så att såna här fall inte upprepas. Om alla drar sitt strå till stacken behöver sånt här inte upprepas. Oavsett vilken kulturell bakgrund man har bör det vara en självklarhet för varje ung kvinna att både få ha sin familj och det liv man önskar sig.

Tyvärr är detta ingen självklarhet för många tjejer. Jag hoppas att ni inte blundar för dem.”
(Aftonbladet, 2002, s. 8)

Socialstyrelsen (2014, s. 50) framhäver hur Fadime några månader efter talet valde att trots hot och förtryck från familj och släktingar ta tåget den 21e januari 2002 från Östersund till Uppsala för att sedan resa till Kenya och avsluta praktiken på hennes socionomutbildning. Däremot ville Fadime först ta farväl av hennes mor och systrar. Det var bara några timmar efter att Fadime anlät till systemns lägenhet som hennes far ringde på dörrklockan. Fadern hade ringt och ringt utan att någon vågat besvara det. Några minuter senare blev det tyst. Fadime trodde då att hennes far lämnat området och gick ut ur systemns lägenhet för att bege sig mot hennes svenska pojkvän, utanför möttes hon av sin far, som avlossade två skott mot Fadime, ett träffade hennes käke, den andra träffade hennes panna. Fadime avled av det första skottet och någon timme senare greps fadern. Han erkände mordet och uppgav att motivet bakom mordet var att hon dragit skam över och vanhedrat familjen (Socialstyrelsen, 2014, ss. 50-51).

1.1 Problemformulering

Nationellt centrum för kvinnofrid belyser i *”Hedersrelaterat våld och förtryck- en kunskaps och forskningsöversikt”* (2010, ss. 52-53) att det än idag råder en komplexitet i att definiera hedersrelaterad brottslighet och att utvecklingen av begreppets definition varierar mellan olika fält. Begreppet började användas i svensk kontext i mitten av 90-talet när det första så kallade hedersmordet skedde. Cirka 20 år senare existerar fortfarande inte en enhetlig definition av problematiken. Hedersrelaterat våld och förtryck definieras olika av svenska myndigheter på grund av att det inte finns en vedertagen och detta leder till risken att viktiga och nödvändiga målgrupper saknas i definitionen, vilket i sin tur påverkar hur arbetet gentemot hedersrelaterad brottslighet ser ut (NCK, 2010, s. 23).

Eftersom det sedan tidigare alltså inte finns någon erkänd och vedertagen definition av det hedersrelaterade våldet är utgångsdefinitionen som valts i detta arbete Åklagarmyndighetens definition av det hedersrelaterade våldet. Åklagarmyndighetens definition av våldet i deras handbok mot hedersrelaterat våld (2006) ligger närmast den internationellt vedertagna definitionen och ansågs mest lämplig att använda som

utgångsdefinitionen i detta arbete, men också på grund av att Åklagarmyndighetens handbok är underlaget till analysen som genomförs i denna studie.

Åklagarmyndighetens definition av det hedersrelaterade våldet lyder:

"Hedersrelaterat våld är brott riktade mot någon-ofta en släkting-som, enligt gärningsmannens och övriga släktens eller gruppens uppfattning, riskerar att vanära eller har vanärat gärningsmannens, släktens eller gruppens heder, i syfte att förhindra att hedern skadas eller förloras alternativt för att reparera eller återställa den skadade eller förlorade hedern." (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 6)

Fortsättningsvis problematiserar Pernilla Ouis i debattartikeln *"Primär och sekundär diskurs om heder- att problematisera givna föreställningar om förövare och brottsoffer i hedersrelaterat våld och förtryck"* (2015) den livliga debatten kring hedersrelaterat våld och förtryck som pågått i Sverige de senaste två decennierna. Ouis (2015) menar att avsaknaden av en enhetlig definition kring hedersbegreppet lett till att det pågående offentliga samtalet kring hedersrelaterat våld och förtryck "är mycket polariserat och ideologiserat" vilket har medfört begränsningar i att fånga upp och ge en djupare förståelse av ett komplext samhällsfenomen. Detta offentliga samtal bör eftersträva dekonstruerandet av rasifierade stereotyper. För nuvarande är det dock så att framställningen och användningen av begreppet hedersrelaterat våld och förtryck oftast kopplas till den våldsproblematik som finns inom familjer med någon form av invandrarbakgrund och identifieras som något åtskilt från disharmonier inom den etniskt svenska familjen (Ouis, 2015).

Samtalen som förs kring begreppet heder tenderar också att skapa "fastlåsta" föreställningar som skiljer våldsproblematiken i etniskt svenska och rasifierade familjer åt. Dessutom framhäver Ouis (2015) avsaknaden av genomgripande forskning kring framställningen av hedersrelaterat våld i rättsväsendet.

För att förstå den offentliga debatten och språkanvändningen kring det hedersrelaterade våldet är det huvudsakligen könsperspektivet, det kulturella (etniska) perspektivet och det intersektionella perspektivet som använts (Kriminalvården, 2013, s.8). I denna studie kommer fokus ligga på att endast använda det sistnämnda perspektivet för en intersektionell analys av Åklagarmyndighetens handbok. Det intersektionella perspektivet och dess analytiska värde lyfts fram i Paulina de Los Reyes

och Diana Mulinaris bok *"Intersektionalitet"* (2005, s. 25) där de bland annat lyfter fram vikten av att se det hedersrelaterade våldet utifrån mer än enbart ett perspektiv. För att förstå det hedersrelaterade våldet behöver forskaren förstå hur flera olika sociala faktorer som klass, etnicitet, genus, ålder och sexualitet är sammanflätade faktorer i sammanhang där kvinnor är våldsutsatta eller diskrimineras (De los Reyes och Mulinari, 2005, s. 62). Genom det intersektionella perspektivet går det att bringa ökad förståelse till ett visst fenomen genom att förstå hur åtminstone två sociala faktorer samverkar med varandra och skapar maktordningar samt ojämlikhet.

I boken *"Law and Social Theory"* berättar Angela P Harris (Banakar och Travers, 2013, s. 158) om hur användningen av det intersektionella perspektivet lett till att 'critical race' teoretiker kunnat bedriva kritisk, mångdimensionell och reflekterande kritik kring ett visst fenomen som t.ex. hedersrelaterat våld. Det intersektionella perspektivet har visat sig varit till nytta för att komma till underfund med den komplexa verkligheten genom att förstå det utifrån överlappningen mellan flera olika sociala faktorer såsom klass, genus och etnicitet (ibid, 2013, s. 158).

Med detta sagt innebär det inte att alla möjliga faktorer för att förklara det hedersrelaterat våldet är möjliga att använda i forskning, utan det är oftast något som beror på val av material och metod (De los Reyes och Mulinari, 2005, s. 26). Klasstillhörighet har sedan tidigare visat sig vara av yttersta betydelse för att förstå det hedersrelaterade våldet (ibid, 2005, s. 87). Däremot har materialet som utgjort grunden för analyser genomförda i tidigare studier inte alltid möjliggjort framhäandet av vikten som klasstillhörighet kan ha för att förstå ett visst fenomen. Ett exempel på studier där faktorn gällande klasstillhörighet lyst med sin frånvaro vid analys av rättstexter är i Martin Joormanns avhandling *"Legitimized Refugees- A Critical Investigation of Legitimacy Claims within the Precedents of Swedish Asylum Law"* (2019). Joormanns (2019, s. 143) studie visade bland annat hur social klass inte kunde finnas i de analyserade formella rättstexterna, som kallas för vägledande avgöranden. Däremot visade studiens intervjuer med domare betydelsen av människors klassbakgrund när de söker asyl i Sverige. Med andra ord var det inte analysen av rättstexterna som ledde till ett heltäckande perspektiv på hur maktrelationer grundade på klass, genus och etnicitet

har inverkan på rättsbeslut. Detta fenomen kunde enbart synliggöras efter intervjuerna (ibid, s. 143-147).

Likt Joormanns (2019) analys av Migrationsöverdomstolens beslut, är klasstillhörighet inte heller en faktor som kan identifieras i Åklagarmyndighetens handbok mot hedersrelaterat våld från år 2006. Trots att handboken snarare är ett direktiv/manual från Åklagarmyndigheten och inte en rättstext i sig kan den ändå förstås som en text av betydelse för rättssystemet, då handboken genererats utifrån Åklagarmyndigheten som är en institution inom det svenska rättsväsendet. I handboken är det främst de sociala faktorerna genus och etnicitet som lyfts fram vid beskrivningen av det hedersrelaterade våldet och dessa är därmed de faktorerna som analyseras i denna studie. Med detta sagt är det återigen viktigt att påpeka att klasstillhörighet är en viktig aspekt som måste tas hänsyn till för att förstå hedersrelaterat våld. Detta kommer lyftas upp i arbetets teoridel, och det är minst sagt intressant att maktrelationer grundade på klass helt utelämnas från framställningen av våldet i handboken.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att komma i underfund med hur hedersrelaterat våld och förtryck framställs i Åklagarmyndighetens handbok mot hedersrelaterat våld utifrån ett intersektionellt perspektiv, med fokus på genus och etnicitet. Genom att belysa framställningen och användningen av hedersbegreppet i handboken utifrån genus och etnicitet är ambitionen med uppsatsen att även förstå vilka brister eller styrkor som finns i konstruktionen och förståelsen av begreppet i handboken. Med detta sagt ska följande frågeställningar besvaras genom denna studie:

- Vilken roll spelar genus och etnicitet vid framställningen av hedersrelaterat våld i Åklagarmyndighetens handbok mot hedersrelaterat våld?
- Vilka brister och styrkor har framställningen av det hedersrelaterade våldet i handboken?

1.3 Avgränsningar

I denna uppsats kommer endast framställningen av det hedersrelaterade våldet studeras utifrån det intersektionella perspektivets två dimensioner genus och etnicitet. Dessutom kommer brister eller styrkor som kan finnas genom framställningen av våldet i Åklagarmyndighetens handbok lyftas fram. Det är med detta sagt språkanvändningen i handboken och dess möjliga negativa eller positiva påverkan på samhällsförhållanden och utsatta samt förövare inom hedersrelaterat våld som undersöks i detta arbete. Det är alltså inte ett definitivt svar på hur framställningen av våldet påverkar åklagarna i deras praxis som är syftet med uppsatsen, eftersom handboken endast är en manual för åklagarna och inte nödvändigtvis behöver vara något som påverkar dem i deras arbete. Åklagare kan tolka handboken på olika sätt och det är inte heller säkert att åklagarna använder sig av handboken i sitt arbete. Valet att avgränsa sig till att endast analysera Åklagarmyndighetens handbok gjordes eftersom den tillverkades utifrån granskningen av 69 hedersrelaterade domar. Beskrivningen av hedersrelaterat våld i tidigare granskade hedersrelaterade domar finns redan med i handboken, vilket ledde till avgränsningen att endast använda handboken istället för både handboken och hedersrelaterade domar, då en del av de 69 relevanta heders domarna redan beskrivs i handboken.

Arbetet syftar inte heller till att undersöka hur exempelvis hedersmotiv kan påverka straffvärdet i ett hedersrelaterat ärende, som lyfts upp i handboken, eller hur utsatta och förövare inom hederskontexten upplever våldet, eller enskilda åklagares uppfattningar av våldet. Detta arbete fokuserar som tidigare nämnts endast på att undersöka hur det hedersrelaterade våldet framställs och förstås i Åklagarmyndighetens handbok utifrån de sociala faktorerna genus och etnicitet, samt vilka brister och styrkor som finns gällande framställningen av våldet.

Som tidigare nämnts kan hedersrelaterat våld utifrån ett intersektionellt förstås på så sätt att viktiga sociala faktorer likt klass, ålder, genus och etnicitet i samverkan ger en vidgad förståelse av våldsutsattheten för kvinnor i hederskontexten. Däremot har materialet som ligger till grund för den intersektionella analysen bara beskrivit våldet utifrån genus och etnicitet och utelämnat en viktig faktor likt klass. Detta har lett till att

arbetet avgränsas till en intersektionell analys baserat på överlappningen mellan genus och etnicitet vid framställningen av våldet i handboken.

1.4 Rättssociologisk relevans

Rättssociologen Thomas Mathiesens skriver i sin bok *“Rätten i samhället”* (2005, s.18) om vikten av att rättssociologer innehar kunskap om människors tänkande och handlande i samhället utifrån både samhällets och rättens normer eller regler, informella som formella. När rätten och samhället studeras med utgångspunkt i ett rättssociologiskt synsätt så betonas vikten av att påpeka hur samhällets normer påverkar rätten och hur rättsliga lagar påverkar människorna i samhället. Genom att använda sig av samhällsvetenskaplig teori och metod undersöker rättssociologen dessa fenomen (Mathiesen, 2005, s. 20).

Utgångspunkten i detta arbete är intresset för Åklagarmyndigheten; en rättsinstitution som påverkar samhällsförhållanden genom dess framställning av det hedersrelaterade våldet. Eftersom uppfattningar och normer i samhället av ett visst socialt fenomen har en avgörande betydelse inom rättssociologin, är det därmed av intresse att analysera hur Åklagarmyndigheten förstår det hedersrelaterade våldet. I och med studiens urval av material analyseras dessa uppfattningar igenom en reflekterande och ifrågasättande läsning av handboken. Det rättssociologiska perspektivet kan i detta arbete förstås som ett beaktande av hur Åklagarmyndigheten, som en del av rättsväsendet, genom framställningen av hedersrelaterade våldet i handboken, kan reproducera normer, maktordningar och ojämlikhet i samhället.

2. Systematisk kunskapsöversikt

Först och främst beskriver detta kapitel tillvägagångssättet för den systematiska kunskapsöversikt som genomförts i syfte att komma i underfund med relevant tidigare forskning som finns i förhållande till denna studien. Efter beskrivningen av tillvägagångssättet vid den systematiska kunskapsöversikten lyfts sedan tidigare forskning kring hedersrelaterat våld fram i nästa kapitel av uppsatsen.

2.1 Tillvägagångssätt vid kunskapsöversikt

I denna studien har det utförts en systematisk kunskapsöversikt för att kunna bringa insikt i den tidigare forskningen gällande framställningen och förståelsen av hedersrelaterat våld. Genom att få ökad förståelse leder det också till omfamnandet av helhetsbilden gällande arbetets problemområde. Först och främst skedde ett urval av texter, framstående teorier och framförda omständigheter för att det behövs mer forskning kring det berörda problemområdet (Hart 2018, s. 5). Efteråt skulle beslut tas gällande användningen av databaser och sökorden i studien, för att sedan kunna söka tidigare forskning kring ämnet. Därefter gjordes ett urval av relevant och 'peer reviewed' forskning ut för att noggrant och kritiskt undersökas och efter detta genomfördes både en deskriptiv och tematisk analys av tidigare forskning. Detta följdes av slutsatser gällande det material som genererats fram av kunskapsöversikten (ibid, s. 55-56).

Databaser som användes för att finna material kring ämnet är LUBsearch och Google Scholar. När valet av tidigare forskning gjordes så fastslogs även kriterier för vad som skulle inkluderas eller exkluderas vid sökningarna. Att forskning var 'peer reviewed' var ett av inkluderingskriterierna och det gjordes en noggrann analys av den tidigare forskningens relevans i förhållande till problemområdet. De kriterier som fastslogs för vad som ska inkluderas samt exkluderas följer nedan:

- Exkluderingskriterier: publicerat innan 2000, inte tillhörande något av uppsatsens tema eller nyckelord, ljudböcker, videor, forskning på annat språk än svenska och engelska, artiklar som inte var peer reviewed
- Inkluderingskriterier: bara studier gällande framställningen av hedersrelaterat våld, innehöll minst ett av de valda teman, ska ha publicerats mellan 2000 och 2019, vetenskapliga artiklar på både svenska och engelska, böcker.

De sökord som har använts vid sökningar är "kultur", "hedersrelaterat våld", "heder", "kön", "genus", "etnicitet", "hedersmord", "intersektionalitet" "Sverige" och "rättsväsendet". Sökorden söktes både på engelska och svenska. Efter sökningarna valdes fjorton av resultaten ut. Sedan togs beslutet att minska antalet till åtta artiklar på

grund av att sex av artiklarna inte vara relevanta i förhållande till studiens problemområde.

2.2 Deskriptiv analys

Alla av resultaten som funnits är citerade sedan innan. Dessutom är alla artiklar som funnits peer reviewed. Artiklar som är peer reviewed reducerar riskerna att överträda andra källkritiska bedömningsgrunder. All tidigare forskning som lyfts fram är mellan årtalen 2004 och 2019. Ett av resultaten är från 2004, ett från 2005 och ett från 2008, resterande fem artiklar är mellan årtalen 2012 till 2018. I de flesta av resultaten är tillvägagångssättet av kvalitativ karaktär. Två av resultaten är böcker och resterande är vetenskapliga artiklar eller studier. Alla sökresultaten är antingen skrivna på engelska eller svenska på grund av besluten som togs gällande begränsningar vid sökningarna.

2.3 Tematisk innehållsanalys

Teman som valdes ut efter sökningarna var *"kultur, kön och etnicitet"* vid förståelsen hedersrelaterat våld, *"det intersektionella perspektivet"* betydelse vid förståelsen av våldet och *"rättsliga dokument"* och hur våldet framställs i dem. Gällande tema ett så hittades fyra artiklar/böcker, gällande tema två hittades två artiklar och gällande tema tre hittades två artiklar. Teman som genererats fram av sökningarna kommer beskrivas mer ingående i nästa kapitel där tidigare forskning lyfts fram gällande framställningen och förståelsen av hedersrelaterat våld.

3. Tidigare forskning

Forskningen kring hedersvåld och förtryck i den svenska kontexten är inte särskilt omfattande men har den senaste tiden varit av intresse för flera olika discipliner, främst samhällsvetenskaplig forskning. Den större delen av forskningen har grundat sig på att studera framställningen av hedersrelaterat våld, men det finns även forskning vars syfte varit att generera ökad förståelse kring det hedersrelaterade våldet (Kriminalvården, 2013).

För att däremot hålla forskningsöversikten inom ramen för arbetet ska enbart de perspektiv som främst lyfts fram gällande framställningen av detta komplexa fenomen tas upp.

Det råder en viss enighet inom svensk forskning om de olika formerna av våld som existerar samt att hedersvåldet och förtrycket grundar sig på patriarkala strukturer inom familjen. Dock är inte forskningen enig när den ska ge en förklaring av våldsutövandet. Dessutom finns det inga teoretiska perspektiv inom forskningen som varit tillräckligt utvecklade för att få en heltäckande förståelse av hedersrelaterat våld. Däremot finns det som tidigare nämnts huvudsakligen tre perspektiv som mestadels lyfts fram gällande forskning kring hedersrelaterat våld, det kulturella perspektivet, könsperspektivet samt det intersektionella perspektivet (Kriminalvården, 2013).

3.1 Kultur, kön och etnicitet

Rättssociologen Astrid Schlytter och sociologen Hanna Linell skriver i deras studie *"Hedersrelaterade traditioner i en svensk kontext- en studie av omhändertagna flickor"* (2008, ss. 64-65) om hur det hedersrelaterade våldet handlar om normer och värderingar inom familjen eller släkten. Schlytter och Linell (2008, s.64) menar att den konflikt som existerar finns endast inom kollektivet och grundar sig på kulturella eller etniska normer inom familjen. Dessa etnokulturella aspekter är drivkrafter som ligger till grund för intresset att leva efter normer och värderingar från hemlandet (Schlytter och Linell, 2008, ss. 63-67). Detta perspektiv tar dock inte klassbakgrund, genus och sexualitet i betraktelse, vilket det intersektionella perspektivet gör.

I Samantha Walkers studie *"De-culturalising honour and violence: exploring victims experiences of honour-based violence in rural England"* (2018) skriver hon om hur våld utfört i hederns namn varken är ett nytt fenomen och inte tillhör en viss kultur eller religion. Walker menar att hederskonceptet blivit ett kraftfullt uttryck där vissa "kulturella" former av våld har separerats från det "vanliga" våldet gentemot kvinnor. Medan mäns våld mot kvinnor generellt ses som ett mönster av individuellt avvikande beteende och starkt kontrollerande av kvinnan, uppfattas hedersrelaterat våld som ett fenomen vars tillhörighet ligger i kulturer från specifikt Mellanöstern. Forskningens fokus på specifika områden i Storbritannien där människor med migrationsbakgrund i

Sydasien är bosatta blir problematiskt eftersom det kan leda till att heder och skam starkt förknippas och begränsas till deras kultur. Uppfattningarna kring att hederskonceptet förknippas med kultur och etnicitet gör att de västerländska föreställningarna begränsas även om heder och skam går att finna i andra former av våld, såsom mäns våld mot kvinnor som kan finnas i västerländska kulturer (Walker, 2018).

Bortsett från det kulturella perspektiv är könsperspektiv någorlunda omtalat i forskning kring hedersrelaterat våld. Det könsperspektiv som lyfts upp i tidigare forskning kring hedersrelaterat våld anser att det hedersrelaterade våldet inte bör separeras från andra former av mäns våld mot kvinnor. Alla former av våld mot kvinnor anses istället vara resultatet av dolda patriarkala och politiska strukturer.

I studien *"Inte bara kvinna. Våldsutsatta kvinnor och deras behov av stöd- konstruktioner och komplikationer i svenskt offentligt tryck"* (2012) framför Veronica Ekström hur sex statliga propositioner framställer det hedersrelaterade våldet i förhållande till andra former av våld mot kvinnor. Det hedersrelaterade våldet framställs förstås som ett fenomen åtskilt från våld mot kvinnor. Ekström (2012) belyser vikten av att förstå hedersrelaterat våld som en våldsform med sin tillhörighet under kategorin mäns våld mot kvinnor. Det kulturella attribut som hedersrelaterat våld förknippas med leder till att kvinnans utsatthet för våldet särskiljs från andra typer mäns våld mot kvinnor, även om det går att finna tydliga likheter mellan våldsformerna. Ekström (2012) menar att de kulturella särskiljande drag som förknippas med hedersvåldet inte existerar utan kvinnor bär på offerskapet i en patriarkal miljö och våldsutövandet av männen inom bägge våldsformerna är densamma, eftersom bägge våldsformerna utövas för att återställa en hämmad hederskänsla.

Synen på hedersvåldet som ett våld åtskilt från andra former av våld mot kvinnor menar Anna C. Korteweg i *"Understanding honour killing and honour-related violence in the immigration context: implications for the legal profession and beyond"* (2017) är en förminskning av allvarligheten i brottet. Genom att använda kulturbetingade begrepp som hedersrelaterat våld, hedersmord och heder i brott kan det ge sken om att våldstypen legitimeras. Korteweg (2017) menar att det våld som faller under

benämningen hedersrelaterat våld mestadels består av mäns utövande av våld gentemot kvinnor. Därför ska inte begrepp som hedersrelaterat våld användas utan våldet ska kategoriseras under mäns våld mot kvinnor.

3.2 Det intersektionella perspektivet

I den vetenskapliga artikeln *"The intersections of class, gender, sexuality and race: the political economy of gendered violence"* (2014) skriver Floya Anthias om hur olika former av våld kan förstås bättre genom att använda intersektionalitet som teoretiskt ramverk vid analysen av bland annat hedersrelaterat våld, misshandel eller våld i nära relationer. När män med invandrarbakgrund ses som aggressiva och kvinnoförtryckande leder det till att männen själva utsätts för förtryck och blir inte respekterade på samma sätt som män med annan bakgrund. Därmed behövs intersektionalitet som teoretiskt ramverk för att förstå det hedersrelaterade våldet genom andra faktorer än enbart kultur eller etnicitet för att undvika att förhållanden av ojämlikhet skapas när hedersvåldet enbart konstrueras och förstås utifrån ett kulturellt perspektiv (Anthias, 2014).

I studien *"Glad to have Honour: continuity and change in minority women's lived experience of honour"* (2014) skriver Sophie Withaekx och Gily Coene om hur hederskonceptet frekvent kopplats till könsbaserade perspektiv som grundar sig på kvinnans tvång att följa begränsade moraliska regler inom patriarkala miljöer. Däremot visar Withaekx och Coene (2014) hur en förenklad förståelse av hedersrelaterat våld grundar sig på synen av problemet utifrån kulturellt betingade perspektiv vilket medfört svårigheter att förstå komplexiteten av bland annat kvinnors upplevelser när de socialiseras in i en så kallad "hederskontext". Genom att däremot analysera fenomenet utifrån ett intersektionellt perspektiv försvann komplexiteten som funnits gällande förståelsen av kvinnornas upplevelser av hedersrelaterat våld (Withaekx och Coene, 2014).

3.3 Hedersrelaterat våld i rättsliga dokument

I den vetenskapliga artikeln *"Hederns försvarare. Den rättsliga hanteringen av ett hedersmord"* (2004) belyser Åsa Elden och Jenny Westerstrand hur rättssystemet

försummar händelser före och efter hedersmorden på Sara och Fadime Sahindal. Elden och Westerstrand (2004) har påpekat vilka luckor, brister och försummande fläckar som kan identifieras i rättssystemet utifrån en övergripande analys av rättsfall rörande hedersmord. Svagheterna ligger i rättssystemets förståelse, tolkning och formulering av det hedersrelaterade våldet gentemot mäns våld mot kvinnor. Rättens förståelse av våldet tenderar bli fragmenterad och vag vilket leder till att de angreppssätt som rättssystemet använder sig av för att bemöta kvinnors verkligheter av hedersvåldet är otillräckliga. Med detta sagt menar Elden och Westerstrand (2004) att analysen som de genomfört inte kan göras utan att ta i beaktande straffrättens beroendeställning till samhället. Definition och förståelsen av hedersbegreppet i samhället har därmed inverkan på rättsliga beslut av fall rörande hedersmord eller hedersrelaterat våld (Elden och Westerstrand, 2004).

I Eva Reimers studie *"Representations of an honor killing- intersections of discourses on culture, gender, equality, social class and nationality"* (2007) görs en diskursanalys av hur hedersmordet på Fadime Sahindal framställts inom svensk media och polisens utredningar av det så kallade hedersmordet. Studien avslöjar framställningar av hedersmord som upprepade gånger lyfter upp normer gällande genus, etnicitet och klass, som tillsammans skapar barriärer och särskiljer grundvärderingar i Sverige och föreställningar om det svenska, från det icke-svenska. När integration nämns som en av lösningarna på hedersproblematiken inom både massmedia och rättsväsende, präglas diskursen av att det svenska karaktäriseras av jämställdhet mellan könen som inte finns i familjer med hedersproblematik. Dessutom framställs ständigt etnicitet och klass som beroende av varandra, vilket leder till att integration likställs med möjligheter till social rörlighet (Reimer, 2007).

3.4 Slutsatser

Eftersom den större delen av den relevanta forskningen som funnits publicerades från år 2012 till 2018 visar det att uppsatsens ämne varit aktuellt på senare inom forskning. När den tidigare forskningen också noggrant undersökts drogs slutsatsen om att det valda ämnet är ytterst relevant. Dessutom trycker mycket av tidigare forskning på att det finns en kunskapslucka gällande en vidgad förståelse av det hedersrelaterade våldets framställning i policys, offentliga handlingar och rättsliga dokument. I och med

detta och att Åklagarmyndighetens handbok inte tidigare varit föremål för en intersektionell analys så grundar sig denna studien på att undersöka våldet utifrån ett intersektionellt perspektiv, med fokus på de sociala faktorerna som lyfts upp i handboken, genus och etnicitet.

4. Arbetets teoretiska ramverk

Teorin som använts för att analysera Åklagarmyndighetens handbok mot hedersrelaterat våld är intersektionalitetsteorin. Teorin antas ha myntats av Kimberle Crenshaw år 1989. Det intersektionella perspektivet har sin grund i iden om att maktrelationer utifrån genus, etnicitet, klass, ålder, sexualitet inte kan uppkomma utan att dessa entiteter samverkar med varandra. Dessa bör därmed inte analyseras enskilt utan där åtminstone två av dessa faktorer är samverkande beståndsdelar av ett fenomen (Banakar och Travers, 2013. S. 158).

Syftet med att använda det intersektionella perspektiv inom forskningen har varit att förstå hur framställningen av genus, etnicitet, klass, ålder och andra entiteter i samverkan med varandra bidrar till att upprätthålla maktordningar i samhället. De Los Reyes och Mulinari (2005, s. 79) menar att perspektivet lyfter fram viktiga faktorer i förståelsen av ett fenomen som annars riskerar att glömmas bort. Det är problematiskt att exempelvis hävda att maktordningar grundad i genusrelationer är den primära och enda maktasymmetrin som existerar och därför, endast lägga fokus på att analysera en maktordning. Samhället är betydligt mer komplext. Maktutövningen i sig sker vanligen omedvetet och äger rum när uppfattningar kring kategorier som exempelvis etnicitet, genus och sexualitet ständigt återskapas genom språkanvändning eller vid interaktion människor sinsemellan i samhället (De los Reyes och Mulinari, 2005, ss. 84-85).

Antirasism och att synliggöra maktstrukturer har sedan begreppet etablerades och formulerades på 1990-talet varit grundelementen för intersektionalitet som begrepp, teori och analysverktyg. Intersektionalitetsteorin utvecklades med grund i idéer från 1970-talets marxistiska idéer som uppmärksammar samverkan mellan genus och klass, 1980-talets postkoloniala feminism som belyser könsdiskriminering genom att uppmärksamma samverkan mellan genus och etnicitet, samt queerteorin som

kritiserade föreställningar gällande sexuella preferenser (De los Reyes och Mulinari, 2005, ss. 117-118).

De analytiska begreppen som främst används inom forskningen för att belysa maktstrukturer och maktutövning är sexualitet, etnicitet, genus och klass, även om det finns andra viktiga analytiska begrepp som funktionalitet och ålder, men som används desto mindre. När forskning bedrivs via det intersektionella perspektivet är det oerhört viktigt att förstå att minst två av dessa sociala faktorer bör beskrivas genom den intersektion som sker faktorerna sinsemellan.

Gällande kritik mot det intersektionella perspektivet har Nina Lykke i den vetenskapliga artikeln *"Nya perspektiv på intersektionalitet- problem och möjligheter"* (2005) riktat kritik mot perspektivet. Kritiken utgår ifrån den pågående debatten i akademien mellan forskare över perspektivets användning och de oeniga begreppsbilderna forskare har sinsemellan gällande begreppet intersektionalitet. Lykke (2005) menar att ett av problemen med perspektivet är att forskare som använder sig av perspektivet kommer från olika bakgrunder vilket kan leda till att diskussioner uppstår kring vilka av entiteterna som är de viktigaste. Medan den ena forskaren hävdar att klass är viktigare än genus, menar den andra att etnicitet är viktigare än både klass och genus. När en maktobalans därmed "bestäms" redan från början kan det i sin tur leda till att andra viktiga kategorier blir förkastade innan analysen påbörjats, vilket kan leda till att analysen inte blir tillräckligt nyanserad (Lykke, 2005).

4.1 Intersektioner

De los Reyes och Mulinari (2005, s.9) framhäver vikten av att förstå hur intersektionen av "individuella handlingar, institutionella praktiker, normer, rutiner och strukturella relationer" leder till att särskilda former av maktutövning skapas, vilket i sin tur orsakar utmärkande utsatthet. Genom att analysera intersektionen mellan den individuella nivån, institutionell nivå och strukturell nivå går det bringa kunskap kring hur olika maktstrukturer framställs och förstärker varandra. De los Reyes och Mulinari (2005, s. 9) exemplifierar detta genom sättet myndigheterna hanterat hedersrelaterat våld i Sverige. Genom att fokusera på patriarkalt våld i familjerna har den strukturella karaktären av våldet förvandlats till individ- eller kulturbaserade händelser och som en

våldsförhållanden som endast förekommer inom en viss kulturell eller social miljö. Dessutom är föreställningar om rasifierade familjer och stereotyper en viktig komponent vid förståelsen av normaliseringsprocessen som förbiser den existerande brottsoffersituationen hos barnen och kvinnorna med invandrarbakgrund. Här blir samhällets normer grundade på patriarkatet och föreställningar kring etnicitet/kultur något som producerar utrymmen för våld i hemmets privata på institutionell nivå, vilket ökar utsattheten hos brottsoffren. Genom en intersektionell analys kan man koppla samman olika sociala faktorer och synliggöra hur patriarkala strukturer i samhället kan förstärkas av institutionella praktiker präglade av föreställningar kring etnicitet, vilka tillspetsar brottsoffersituationen bland utsatta i hederskontexten på individnivå. Å andra sidan går det även att framföra hur patriarkalt våld osynliggörs genom både medvetna och undermedvetna patriarkala värderingar och föreställningar kring etnicitet både på institutionell nivå och bland myndigheter.

Med detta sagt innebär det inte att genus och etnicitet är de enda sociala faktorerna som i samverkan kan förklara det hedersrelaterade våldet. Det finns andra viktiga och tidigare nämnda faktorer såsom klass, sexualitet och ålder, som tillsammans med genus och etnicitet kan ligga till grund för en vidgad förståelse av det hedersrelaterade våldets karaktär. Dock lyfter Mulinari och De los Reyes (2005, s.10) fram genus och etnicitet tillsammans med klass som de tre viktigaste komponenterna. Myndigheternas hantering av hedersrelaterat våld lyfts upp som ett exempel på hur föreställningar kring genus, etnicitet, klass och ålder på institutionell nivå påverkar människor i hederskontexter på individnivå, där språkanvändningen kan fungera som ett makt verktyg för att upprätthålla maktordningar baserade på viktiga sociala faktorer. Vidare framförs hur "bekönade" processer och "rasifieringsprocesser" i samverkan med varandra skapar särskilda maktställningar och speciella förtrycksformer. Innebörden av "rasifiering" som begrepp är identifikationen av hur hierarkiska ordningar grundade på ras/eticitet skapas, medan innebörden av begreppet "bekönade" är processer som producerar mannen och kvinnan med utgångspunkt i antagandet gällande kultur och biologiskt baserade skillnader kvinnor och män emellan. Det intersektionella perspektivet utgår från att dessa processer är omöjliga att skilja från varandra och bör alltid analyseras tillsammans vid maktanalyser. Konstruktionen av könen är med det sagt alltid etnisk

präglad och "rasifierad" samtidigt rasifieringsprocessen alltid är en del av den bekönade processen (ibid, 2005, s. 10).

Fortsättningsvis belyses även grundprinciperna (De los Reyes och Mulinari, 2005, s. 14) som bör efterföljas och tas i beaktande vid genomförandet en intersektionell analys. Forskaren bör först och främst fastställa vilka aspekter av makt som är av relevans för studien. Detta görs genom att undersöka helheten av materialet som används i studien, för att sedan kunna förstå vilka dimensioner av makt som är relevanta att granska och vilka delar av innehållet som är stödjande för att förstå hur maktordningar och ojämlikhet skapas och upprätthålls (De los Reyes, 2005, ss. 14-15). I och med detta måste vissa maktordningar väljas bort medan andra maktordningar anses vara mer relevanta att intersektionellt analysera. Detta har i sin tur inneburit att en social faktor likt klasstillhörighet som är viktig för att förstå det hedersrelaterade våldet inte är ett analytisk begrepp som använts i denna studie.

Gällande specifikt klasstillhörighet framhäver Mulinari och De los Reyes (2005, s. 67) vikten av att tala om två olika typer av klassrelationer vid förståelsen av det hedersrelaterade våldet. Först och främst agerar individerna utifrån den klassbakgrund och status de haft i sitt hemland. Den andra klassrelationen grundar sig på att det sker en förändring av den klasspositionen när invandrarna emigrerar till ett nytt land. Här har kvinnan den centrala rollen för att konstruera en arena där klasstillhörighet kan produceras utan att det påverkar de nya livsvillkoren kvinnorna har i det svenska samhället. Grupper som är underordnade i samhället såsom arbetarklassen och homosexuella har i sin tur gemensamt erfarenheter som åt det ena hållet sammanförs med kännetecknande normer för deras uppfattning av genus (kön) och åt det andra hållet sammanförs med normerna för det kvinnliga respektive manliga i i deras hegemoniska kulturformation. Klasstillhörighetens vikt speglas dessutom i produktionen av "de andra" när invandrare som förknippas med hedersrelaterat våld oftast även förknippas med segregation, underklass/arbetsklass samt som levande i ekonomisk utsatthet. Vikten av att förstå det hedersrelaterade våldet utifrån klasstillhörighet underlättar enligt Mulinari och De los Reyes (ibid, s.123) förståelsen av kopplingen mellan klass och maktordningar grundade på genus och etnicitet.

I Phyllis L. Bakers och Kevin T. Leichts studie *"Globalization, gender and development: toward a theoretical understanding of gender violence and backlash"* (2016) påvisas och exemplifieras vikten av att förstå hedersmord och hedersrelaterat våld utifrån klass. De framför bland annat hur policy analytiker och NGO's (Non-governmental organizations) påpekat betydelsen av ökad autonomi och status för kvinnor, som grunden till att skapa mer rättvisa och livskraftiga samhällen. Detta har däremot lett till motreaktionen att könsbaserat våld, hedersrelaterat våld och hedersmorden ökad i västerländska samhällen. Samtidigt har vissa grupper, som är präglade av patriarkala strukturer, försökt att återställa de patriarkala värderingar och normer som en gång utgjort grunden för interaktion i deras kulturer. Genom Bakers och Leichts (2016) studie konstaterades att ökade klass skillnader var den viktigaste komponenten i att förstå det ökade hedersrelaterade våldet. De belyser även upplevelsen av genus vid interaktionen i en globaliserad kontext präglad av ekonomisk osäkerhet och hur det lett till ökade klasskillnader mellan män. Detta har skapat grupper av män med låg status och social ställning, eftersom männen förlorat den ekonomiska och sociala ställningen de en gång haft innan de emigrerat. De tvingas därmed att 'börja om' och leva med den lägsta sociala ställningen och i den lägsta klassen som finns i det nya samhället. Den auktoritet och det sociala anseende männen haft är på väg att försvinna och männen kan därmed ta till våld för att om inte i samhället åtminstone bibehålla sin maktställning och sitt anseende i familjen.

Trots att klasstillhörighet visat sig vara en oerhört viktig komponent för att förstå det hedersrelaterade våldet fokuserar detta arbete dock främst på samverkan mellan genus och etnicitet. Andra maktasymmetrier som kan finnas på grund av exempelvis ålder, klass och funktionalitet har exkluderats, men inte eftersom de anses vara mindre betydelsefulla vid förståelsen av hur maktordningar skapas och upprätthålls genom framställningen av hedersrelaterat våld. Som tidigare nämnts är däremot ett analytiskt viktigt begrepp som klasstillhörighet en av många viktiga komponenter för att förstå sammanhang där människor diskrimineras eller utsätts för våld. Dock valdes faktorn inte ut som ett analytisk begrepp på grund av innehållet i det material som ligger till grund för denna studiens intersektionella analys. Åklagarmyndighetens handbok har främst beskrivit det hedersrelaterade våldet som ett fenomen kopplat till genus och etnicitet, medan den viktiga komponenten klasstillhörighet mestadels utesluts i

handbokens beskrivningar av våldet. Detta resulterade i att komponenterna genus och etnicitet utgjort grunden för den analys av handboken utifrån ett intersektionellt perspektiv i denna studie.

Det intersektionella perspektivet valdes alltså främst på grund av dess analytiska värde, men också för att perspektivet är erkänt och etablerat vid forskning kring hedersrelaterat våld och för att perspektivet möjliggör en vidgad uppfattning av det hedersrelaterade våldets karaktär. Med detta sagt medför användningen av ett intersektionellt perspektiv en solid grund för att analysera framställningen av hedersrelaterat våld. Genom att kritiskt analysera framställningen av det hedersrelaterade våldet i handboken utifrån ett intersektionellt synsätt går det att även att finna brister eller styrkor med framställningen av våldet.

5. Material

Det material som varit underlag till en intersektionell analys av hur hedersrelaterat våld framställs har varit Åklagarmyndighetens handbok mot hedersrelaterat våld från 2006 som senast uppdaterats år 2014. Regeringen beslutade den 7 juli 2005 att ge Åklagarmyndigheten uppdraget att granska och analysera åklagares handläggning av domar gällande hedersrelaterat våld mot unga män och kvinnor. Syftet med undersökningen var att *"kartlägga handläggningsrutiner, klarlägga relevanta problemställningar i brottsutredningsarbetet och i rättsligt hänseende samt identifiera vilka åtgärder som kan vidtas för att öka kvaliteten i den brottsutredande verksamheten"* (Åklagarmyndigheten, 2006, ss. 4-5). Arbetet genomfördes i projektform av Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Göteborg. Gruppen som utförde undersökningen bestod av vice chefsåklagare, kammaråklagare, extra åklagare samt kriminalinspektörer från Polismyndigheten.

Som underlag till utformningen av handboken mot hedersrelaterat våld analyserade chefsåklagare, kammaråklagare och kriminalinspektörer från Polismyndigheten 69 domar som enligt poliser och åklagare ansågs vara hedersrelaterade. Under framtagandet av Åklagarmyndighetens handbok har gruppen som ansvarat för undersökningen bidragit med egna erfarenheter av arbetet med hedersvåld och hämtat

information från andra delar av rättsväsendet gällande hedersrelaterat våld och hur det hanterats i rättsväsendet (Åklagarmyndigheten 2006, ss. 4-5).

Handboken innehåller 66 sidor och fyra kapitel. I första kapitlet som benämns "Inledning" beskrivs vad handboken baseras på, Åklagarmyndighetens definition av hedersrelaterat våld och varför Åklagarmyndigheten tycker att man bör särskilt uppmärksamma hedersrelaterat våld. I kapitel två som kallas för "Se" beskrivs de varningssignaler som enligt Åklagarmyndigheten indikerar på att ett ärende är hedersrelaterat och de generella skillnaderna mellan våld i nära relationer och det hedersrelaterade våldet. I det tredje kapitlet "Förstå" ges en introduktion av komplexiteten kring begreppet hedersrelaterat våld, sedan beskrivs bakgrunden till och faktorer som leder till det hedersrelaterade våldet. Därefter beskrivs de grundläggande värderingarna som återfinns i hederskontexter, de bestraffningar som följer efter avvikande beteende och slutligen lyfter kapitlet upp det hedersrelaterade våldets plats i det svenska samhället. I kapitel fyra så lyfter man upp hur åklagare bör agera vid ett hedersrelaterat ärende vid exempelvis förundersökningar, under utredningsarbetet och förhören med misstänkta. Dessutom lyfter kapitlet upp hur åklagaren ska gå tillväga vid en rättegång. Efter dessa fyra kapitel lyfts slutligen tre bilagor upp, bilaga ett innehåller en sammanställning av de kartlagda hedersärendena och en analys av ett antal av dessa, i bilaga två och tre lyfts värdefulla kontakter och litteraturtips fram.

I förhållande till andra dokument som belyser det hedersrelaterade våldet såsom exempelvis slutbetänkandet "*Ökat skydd mot hedersbrottslighet*" (2018:69) eller den omtalade "*Nationell strategin för att bekämpa mäns våld mot kvinnor*" (Skr. 2016/17:10) nämns inte det hedersrelaterade våldet lika omfattande som i Åklagarmyndighetens handbok (2006). Handboken ansågs vara bättre underlag till än intersektionell analys än andra dokument som noggrant granskades innan beslutet togs gällande vilket av alla rättsliga dokument som ansågs mest lämplig och användbar i detta arbete.

Vidare har det övriga material som använts i studien samlats in varit primärkällor och insamlingen gjordes med beaktande av källkritiska bedömningsgrunder. Tidigare forskning inom området valdes främst ut på grund av dess relevans, men även för att framföra forskning vars författare är framstående och ideligen hänvisas till gällande

forskningen kring hedersrelaterat våld och förtryck. Astrid Schlytter som nämns under avsnittet gällande tidigare forskning är forskare på Stockholms universitet och en av rättssociologerna som forskat kring hedersrelaterat våld och förtryck. Dessutom är det teoretiska ramverket som används i detta arbete hämtat från Paulina De los Reyes och Diana Mulinaris bok *"Intersektionalitet- kritiska reflektioner över ojämlikhetens landskap"* (2005), två forskare kända inom forskning kring hedersrelaterat våld och förtryck utifrån ett intersektionellt perspektiv.

5.1 Källkritik

I Thorsten Thurens *"Källkritik"* (2013) från lyfts flera viktiga källkritiska bedömningar upp som bör finnas med vid materialvalet i en studie. En av dessa är källans relevans som bedöms då kvaliteten av den information som hittas evalueras i relation till forskarens egna informationsbehov (Thuren, 2013, s. 4). Eftersom det är klart vad handboken används till i denna studie, för att analysera språkanvändningen i den, bedöms den som relevant i förhållande till syftet med uppsatsen. Dessutom nämns fyra viktiga källkriterier som bör beaktas vid granskningen av det undersökta materialet. Dessa fyra är äkthet, tidssamband, oberoende och tendensfrihet. Gällande källans äkthet handlar det främst om källan verkligen är vad den utger sig för att vara, men också om den som skrivit texten verkligen har expertis inom problemområdet. Tidssambandet har att göra med tiden som det gått sedan källan publicerades till nutid och hur aktuell den är i förhållande till dagens samhällsförhållande. Vidare är oberoende kriteriet grundat på funderingar kring källans beroendeförhållande till andra källor, om det är en primär eller sekundärkälla, samt vilka andra källor som den byggt på. Gällande tendensfriheten handlar det om källans möjliga intresse att förvränga eller förenkla samhällssituationen, vem/vilka som står bakom den information som ges ut, samt om det finns något dolt syfte med källan (ibid, 2014, s. 6).

Handbokens äkthet är redan fastställd då den verkligen är en handbok till åklagare och det är även experter inom området som producerat handboken. Gällande tidssambandet är handboken möjligtvis lite långt bak i tiden, men ändå den mest aktuella handboken för Åklagarmyndigheten, eftersom det inte finns en nyare handbok än den som undersöks i denna studien. Den avspeglar kanske däremot inte dagens syn på och beskrivning av hedersrelaterat våld då den är från år 2006. Åklagarmyndighetens

handbok bygger på 69 analyserade hedersrelaterade domar och är därmed beroende av dessa och kan därför ses som en sekundärkälla, vilket gör att den brister en aning gällande oberoende kriteriet. Källan kan även ha en tendens att förenkla och förvränga verkligheten för de som lever under hedersrelaterat våld då den inte lyfter upp en del andra viktiga sociala faktorer såsom klass, utan enbart genus och etnicitet.

Fortsättningsvis råder det som tidigare nämnts en viss splittring gällande definitionen och förståelsen av hedersbegreppet, därmed användes flera källor som definierar begreppet på i princip samma vis för att stärka trovärdigheten. Dessutom har den större mängden av materialet hämtats från internet vilket kan medföra problem vid validering av informationen som ges i källan, eftersom det medför svårigheter i kontrollerandet av det som publiceras. För att undvika att sådan problematik uppstår med tendensfriheten har den information som studien utgörs av bara hämtats från webbplatser där avsändaren är tydlig och fastställer syftet med den information som publiceras.

5.2 Forskningsetiska principer

De forskningsetiska bedömningar som gjorts gällande materialet har haft sin grund i Vetenskapsrådets *"God forskningssed"* (2017) för att genomföra arbetet med god forskningssed. Det finns fyra forskningsetiska krav som bör beaktas när en studie utförs. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet handlar om att informera de som blir berörda av forskningen som bedrivs om vilket som är syftet med själva studien. Vidare säger samtyckeskravet att deltagare i undersökningen själva ska ha rätten att välja om de vill vara delaktiga eller inte. Vilket medför att de även själva bestämmer när de inte längre vill vara delaktiga i undersökningen (Vetenskapsrådet, s. 10). Eftersom handboken som ligger till grund för studien är ett offentligt dokument som allmänheten när som helst kan ta del av, behövs ingen information ges till de inblandade personerna i denna studie. Konfidentialitetskravet grundar sig på att personuppgifterna till de delaktiga i en undersökning ska handskas med konfidentialitet. Nyttjandekravet innebär att deras personuppgifter endast får och ska användas i förhållande till syftet med uppsatsen (ibid, s. 11). Namnen i handboken kommer inte anonymiseras eftersom namnen som finns med i handboken som är ett offentligt dokument inte lyfts upp i resultatdelen. Tillgängligheten av handboken möjliggör trots detta en undersökning av den med etisk

grund, främst på grund av att inga namn nämns i uppsatsens resultatdel, men även eftersom handboken är ett offentligt dokument, vilket innebär att namnen hade varit tillgängliga för andra personer även om de anonymiserats i uppsatsen.

Eftersom studien är kvalitativt lagd finns även risken att den som genomför forskning på förhand bestämt vad som ska framkomma av arbetet och utifrån det sökt efter material som stödjer forskarens tes. I och med detta är det viktigt att inte vara partisk när forskningen genomförs, både vid insamling av material, men också vid metodvalet. Denna bedömning måste ständigt göras under arbetets gång när syfte och frågeställningar besvaras. Det inhämtade materialet i detta arbete har bedömts som verifierat och relevant i förhållande till arbetets syfte och frågeställningar, samtidigt som bibehållandet av den vetenskapliga redighet ständigt tagits i beaktande under arbetets gång.

6. Metod

I detta sjätte kapitel lyfts den valda metoden fram och hur den applicerats på handboken, detta följs av en kortfattad beskrivning av tillvägagångssättet för kodningen och analysen av handboken. Slutligen förs en diskussion gällande studiens validitet och reliabilitet och nyckelteman samt frågor som legat till grund för framläggningen av resultaten lyfts fram.

6.1 Metodvalsdiskussion

I boken *"Att genomföra examensarbete"* (2006) betonar Martin Höst, Björn Regnell och Per Runesson vikten av att ha förståelse för vilken typ av studie som bedrivs innan metodvalet görs. Metoden som använts ska vara relaterad till syftet med uppsatsen, eftersom det är därigenom som målet med uppsatsen stadgas. Målet kan exempelvis vara att grundligt förstå sociala fenomen, klargöra orsakssamband eller inneha en utredande karaktär. Baserat på syftet med studien anpassas därefter valet av metod. Metoden som används för att uppnå syftet med en studie är avgörande för hur data insamlas, utvärderas och analyseras (Höst, Regnell och Runesson, 2006, ss. 29-31). I detta arbete används en kvalitativt inriktad metod då den är användbar eftersom syftet

med uppsatsen är att grundligt analysera handboken genom noggrant formulerade och tillspetsade frågeställningar

I denna studie valdes en kvalitativt inriktad metoden också eftersom studien inte är ämnad för att ge generella svar eller vara tillämpningsbar på andra handböcker än handboken. Användandet av annan metod eller teoretiskt ramverk hade kunnat leda till ett annat resultat med studien. Den kvalitativt inriktade metoden i denna studien som är den kvalitativa innehållsanalysen presenteras mer grundligt under nästa rubrik i arbetet.

6.2 Kvalitativ innehållsanalys

Vid genomförandet av studien används en kvalitativ, riktad innehållsanalys. Den riktade kvalitativa innehållsanalysen, har en deduktiv karaktär och är användbar vid studier vars syfte är att förstå, klargöra eller utreda innehållet i en viss text, enligt Borgström och Boreus (2018, ss. 82-83). När texten eller texterna analyseras görs det genom att tidigare forskning och studiens teoretiska ramverk ligger till grund för att hitta relevanta teman för det som studien syftar att utreda; teman som det sedan söks efter i insamlad data. Den riktade kvalitativa innehållsanalysen kan både användas för att bekräfta eller vidareutveckla en redan befintlig teori. Analysen i sig börjas med att nyckelord bestäms, sedan sorteras data efter de förutbestämda kategorierna som i detta fall är genus och etnicitet. Genom att använda en riktad kvalitativ innehållsanalys kan det medföra en omfångsrikare insikt av huruvida ett fenomen eller företeelse förstås.

Kritiken mot denna metod grundar sig främst på att den förefaller som teoristödande. På grund av detta kan forskarens neutrala hållning och studiens validitet betvivlas eftersom det kan se ut som att forskaren verkar för en teori. Dessutom finns det inte heller någon försäkran på att studien leder till samma resultat om den görs av någon annan eftersom det inte finns ett föreskrivet kodschema (2018, ss. 82-83).

Eftersom denna studiens syfte är att förstå hur hedersrelaterat våld framställs i Åklagarmyndighetens handbok, behövs förförståelse av problemet innan analysen påbörjas. Istället för att genomföra ett oerhört metodiskt präglad analys, innefattar ett intersektionellt synsätt flera faktorer som i samverkan berör diskursen kring ett

fenomen, vilket således innebär att den kvalitativt inriktade metoden är mest lämplig i detta arbete.

6.3 Kodning

Kodningen av Åklagarmyndighetens handbok gjordes genom en kvalitativ innehållsanalys. Först gjordes en överskådlig och sedan en mer noggrannare läsning av handboken för att pröva dess lämplighet och användbarhet i denna studien. Efteråt utfördes kodningen och kodschemat samt instrumenten för analys utformades. Handboken kodades utifrån koderna "genus", "etnicitet", "offer", "förövare", "våld i nära relationer" och "hedersrelaterat våld" som blir synligt i resultatdelen av arbetet. Anledningen till att specifikt de koderna valts ut är eftersom syftet med studien är att undersöka hur genus och etnicitet framställs, vilket genus/kön samt etnicitet offer och förövare har i beskrivningen, samt hur genus och främst etnicitet används för att åtskilja hedersrelaterat våld och våld i nära relationer. Efter utformandet av kodschemat och analysinstrumenten fastställdes också kodningsenheterna. I och med detta bestämdes även vad som skulle innefattas i arbetets resultatdel. Slutligen sammanslås, redovisas och tolkas resultaten av kodningen och analysen i arbetets resultatdel.

6.4 Analys av data

Åklagarmyndighetens handbok har som tidigare nämnts varit föremål för en riktad, kvalitativ innehållsanalys. Den kvalitativa innehållsanalysens har sin utgångspunkt i att finna de dolda sidorna av den undersökta texten och kan tillämpas på ett flertal olika texter (Borgström och Boreus, 2018, ss. 67-68). Den kvalitativa innehållsanalysen i denna uppsats inrymmer kodningen som beskrivs ovan, där de olika kodningsenheterna slutligen sammanlänkas i analysen för att ge svar på uppsatsens initiala frågeställningar. Alltså kan en kvalitativ textanalys i stort sett förstås som en metod användbar när texter likt handboken ska brytas ner och kategoriseras. Kategoriseringen i sig har i uppsatsen skett för att kunna ge svar på studiens forskningsfrågor. Genom att bryta ner och kategorisera en text underlättade och möjliggjorde det även en fördjupad förståelse för texten och vilka möjliga bakomliggande meningar som kan finnas med handboken. Alltså är textanalysen lämplig i denna studie eftersom det möjliggör undersökandet av det som uttalas eller finns implicit i studiens datamaterial.

6.5 Validitet och reliabilitet

Vid en studie bör man som Alan Bryman (2018, ss. 470-471) beskriver i *"Samhällsvetenskapliga metoder"* ha i åtanke att det finns två olika typer av både validitet och reliabilitet. Det finns extern och intern validitet, respektive extern och intern reliabilitet. Den externa reliabiliteten har sin utgångspunkt i att undersökningen som görs ska vara möjlig att upprepa av andra forskare. Vid en kvalitativ undersökning kan det däremot vara problematiskt att bibehålla den externa reliabiliteten eftersom dessa oftast genomförs i en specifik kultur eller social miljö som är svåra att upprepa. Den externa validiteten handlar om undersökningens resultat och dess generaliserbarhet och om resultatet kan bli gällande i andra sammanhang än det som studiens undersökning utförts på. Gällande den höga interna reliabiliteten är det något som synliggörs när forskare är överens. Intern validitet i sin tur innebär att det teoretiska ramverk som följt av undersökningen ska kunna kopplas till observationer gjorda i studien (Bryman, 2018, ss. 471-472).

6.5.1 Diskussion kring validitet och reliabilitet

Eftersom underlaget till studien enbart utgjorts av handboken kan det uppstå problem med den externa validiteten. Detta eftersom framställningen av hedersrelaterat våld i handboken inte är representativt för den genomgripande framställningen av fenomenet. För att däremot bibehålla hög extern reliabilitet har tillvägagångssätt för den genomförda studien och hur analysen av handboken gått till, beskrivits ovan. Vid en självständig studie som denna utförd av enbart en forskare är det svårt att bibehålla hög intern reliabilitet eftersom det inte går att göra tolkningar från annat håll än enbart den egna och självständiga författarens tolkning. Vidare har även stor vikt legat på att slutsatserna av studien ska genereras direkt utifrån observationer av handbokens innehåll, för att upprätthålla hög intern validitet.

6.6 Nyckelteman och frågor

Vidare har frågorna som nämns nedan härletts utifrån nyckelteman skapats genom undersökningen av tidigare forskning på området och ur arbetets teoretiska ramverk. Det är nyckelteman och frågorna som utgör grunden för analysutformningen och som

leder till att studiens frågeställningar slutligen kan besvaras. Information och innehåll som inte är av relevans för att analysera nyckelord och teman kommer inte vara användbart i denna studie. Frågorna som skapats utifrån arbetets nyckelteman "genus", "etnicitet", "offer", "förövare", "hedersrelaterat våld" och "våld i nära relationer" är följande:

- Hur framställs genus och etnicitet när hedersrelaterat våld beskrivs i handboken?
- Hur kan skillnaderna som framställs mellan våld i nära relationer och det hedersrelaterade våldet, förstås utifrån faktorerna genus och etnicitet?
- Hur framställs förövares och offers etnicitet och genus i hedersrelaterat våld?

Genom att analysera huvudteman i insamlad data och sedan applicera arbetets teoretiska ramverk på detta, kommer det ge svar på studiens initiala frågeställningar. Under arbetets sjunde avsnitt kommer även frågorna som skapats utifrån nyckelteman att besvaras, genom att föra fram relevanta citat och referat ur handboken. Där lyfts även citat och referat fram som kommer exemplifiera hur arbetets nyckelteman framställs i Åklagarmyndighetens handbok. I arbetets åttonde del kommer sedan dessa exempel som valts ut gällande framställningen av hedersrelaterat våld att analyseras utifrån ett intersektionellt perspektiv, med fokus på genus och etnicitet, för att arbetets frågeställningar ska kunna besvaras.

7. Resultat

I detta avsnitt besvaras frågeställningarna i kodschemat genom arbetets primära material som är Åklagarmyndighetens handbok (2006). Genom citat och referat från materialet exemplifieras nedan framställningen av uppsatsens huvudteman genus och etnicitet i materialet.

7.1 Framställning av hedersrelaterat våld

I Åklagarmyndighetens handbok framställs det hedersrelaterade våldet som en våldstyp som hindrar kvinnor från att erhålla rättigheterna de är berättigade att inneha i det svenska samhället. Dessutom beskrivs kvinnorna som kontrollerade av männen i släkten och familjen när det gäller deras påstådda eller faktiska beteende. Kyskheten

och oskulden värderas även högt i familjer som lever i hederskulturer, där kvinnornas påstådda eller faktiska sexuella beteende är en viktig komponent för att upprätthålla hedern i familjen. Därför kan familjen för att säkerställa kvinnornas rykte eller oskuld se till att kvinnorna redan i ung ålder ingår i tvångsäktenskap. Normen kring kyskhet har i sin tur inverkan på vilka kvinnorna umgås med och regler kring vad de får ha på sig kan även upprättas. Kvinnan måste bortsett från detta underordna sig en del andra regler för att familjens hedern ska förbli intakt, som att exempelvis under hennes bröllopsnatt blöda för att bevisa sin oskuld. Hedern är alltså direkt kopplad till de unga kvinnornas påstådda eller faktiska sexuella beteende. Kvinnorna ansvarar för att behålla hedern i familjen och släkten genom att bete sig enligt informella regler som upprättats under generationer i släkten för hur kvinnorna ska bete sig (Åklagarmyndigheten, 2006, ss. 16-17). I följande citat synliggörs detta:

"Kvinnor ses inte som självständiga individer med egna rättigheter eller som jämbördiga med män utan är mannens och familjens egendom." (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 16)

Till skillnad från kvinnorna framställs männen som utövarna av våldet och maktinnehavare i den starkt patriarkaliska och hierarkiska familjestrukturen. Dock förekommer det också beskrivningar av männen som utsatta, men utsätts inte alls för lika stark kontroll som kvinnorna, för männen är deras beteende och förmåga att hålla sig ifrån att begå brott av största vikt för att behålla hedern i familjen. Nedan följer ett citat som beskriver detta:

"Fäderna eller bröderna, som är de som oftast har begått gärningarna, har markerat med hot och våld vad som är ett hedersamt beteende för en ung kvinna [...]"
(Åklagarmyndigheten, 2006, s. 53)

I familjer med hederstänkande beskrivs männen som ansvariga för att bevara familjen och släktens heder genom att kontrollera och begränsa sina systrar eller döttrar. Det hedersrelaterade våldet beskrivs även som kollektivbaserat och som både kan vara fysiskt och psykiskt i form av våld och förtryck. Dessutom beskrivs det hedersrelaterade våldet som en våldsförm som inte existerar i moderna västerländska kulturer utan hederstänkandet är något som härstammar från kollektivbaserade kulturer där gruppen

är överordnad individen (Åklagarmyndigheten, 2006, ss. 14-15). Citaten nedan synliggör handbokens exakta beskrivning.

"I ett individbaserat samhälle har både individ och samhälle större utrymme [...] Den moderna västerländska kulturen bygger på detta tänkande [...] I det gruppbaseade samhället skapas individen i stället i förhållande till släkten [...] Individen ses således underordnad gruppen, som äger och tar yttersta ansvar för heder och skam."
(Åklagarmyndigheten, 2006, s. 14)

Det hedersrelaterade våldet framställs som att det sker i sammanhang där männen har en dominerande position och där deras heterosexualitet är normen som dominerar. Det är kontrollen av kvinnans sexualitet och sociala beteende som anses vara central och direkt kopplad till männens maktposition. Männens uppgift är att upprätthålla hedern genom att kontrollera kvinnorna. Citaten nedan exemplifierar detta:
(Åklagarmyndigheten, 2006, s. 18).

"Våld i hederns namn, mot kvinnor, på grund av verkligt eller uppfattat sexuellt beteende eller socialt beteende, som anses skada familjens heder, sker i en kontext av manlig dominans där manlig heterosexualitet är den dominerande normen." (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 16)

"En kvinna definieras i förhållande till sitt kön, dvs utifrån mannen som norm [...]"
(Åklagarmyndigheten, 2006, s. 17)

Våldets anses ha sin bakgrund i äldre samhällen som inte hade något offentligt juridiskt system. I dessa samhällen skapades informella lagar och sanktioner på avvikande beteende av familjen där kvinnor som förlorat sin oskuld innan äktenskapet eller haft icke-önskvärt sexuellt beteende vid sidan om äktenskapet straffades. I dessa samhällsordningar är individen i underordning till gruppen, medan varje individs identitet är unik från alla andras i individbaserade västerländska samhällen och identiteten blir vad jag själv och inte gruppen gör det till. Citaten nedan är den exakta beskrivningen i handboken.

"Traditionen har sin grund i uråldriga samhällen där det inte fanns något offentligt juridiskt system. Familjer skapade sina egna lagar och bestraffningar som bland annat straffade"

kvinnor som förlorade sin oskuld före äktenskap eller hade sexuella förbindelser utanför äktenskapet [...]”(Åklagarmyndigheten, 2006, s. 14)

I handboken tydliggörs det att hederskulturen är något som kommit till Sverige genom människor med invandrarbakgrund som flyttat till Sverige. Vissa grupper framhävs som särskilt utsatta, såsom kvinnor vars bakgrund är utländsk eller människor tillhörande en befolkning som inte etniskt svensk. Annan utsatt samhällsställning som även nämns i handboken är att kvinnorna är ekonomiskt beroende av männen vilket leder till att våldet framställs som att kvinnorna utnyttjas på grund av deras beroendeställning till männen. Det som även ständigt återkommer i handboken är ordet ”hemlandet” och nedan exemplifieras detta.

”När familjer från hederssamhällen flyttar till Sverige krockar den gamla identiteten och den traditionella familjestrukturen med den svenska [...] När den tidigare ordningen och normerna inte längre tas för givna kan det bli nödvändigt med restriktioner som inte behövs i hemlandet. Det är då framförallt flickor som drabbas av en ännu starkare social kontroll [...] Om föräldrarna förlorat den status [...] de hade i hemlandet [...]” (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 19)

Alltså framställs det hedersrelaterade våldet i handboken som något ett kollektiv av män utför och där kvinnornas livsföring och möjligheter till egna livsval begränsas och kontrolleras av männen, för att kunna bevara familjen och släktens heder. Förutom att genus ofta lyfts fram i handboken nämns även etnicitet och hemland återkommande vid framställningen av det hedersrelaterade våldet. Ursprunget till hederstänkandet beskrivs främst komma från Nordafrika, Mellanöstern och Centralasien och när instruktioner för hur åklagaren ska hantera ett hedersrelaterat ärende lyfts fram är ”Migrationsverket”, ”etnisk folkgrupp” och ”utlänningsärenden” vanligt förekommande ord (Åklagarmyndigheten, 2006, ss. 24-26). Nedan följer några exempel på detta.

”[...] Det är en fördel om den advokat som förordnas har erfarenhet av s.k. hedersproblematik eller i vart fall av utlänningsärenden [...]” (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 24)

”[...] vid Migrationsverket kan alla ha viktig information att lämna.” (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 27)

”Om möjligt välj en tolk som kommer från ett annat land och i vart fall en annan etnisk folkgrupp än målsäganden.” (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 29)

Framställningen av det hedersrelaterade våldet och dess koppling till genus (kön) samt etnicitet kommer analyseras och förklaras mer djupgående i arbetets analysdel.

7.2 Hedersrelaterat våld och vanligt familjevåld

I detta avsnitt presenteras hur ”vanligt familjevåld” eller så kallat våld i nära relationer framställs i förhållande till det hedersrelaterade våldet.

Åklagarmyndighetens handbok framhäver generella skillnader mellan våldet i nära relationer och det hedersrelaterade våldet, där våld i nära relationer framställs som det individbaserade brottet, något som endast sker mellan två personer, i dessa fall fördöms brottet av de närstående och lojaliteten är liten till gärningsmannen. Brottet är oftast oplanerat och gärningsmannen känner ofta ånger över sin handling.

”Vanligtvis en gärningsman [...] Brottet fördömt även bland de närstående [...] Liten/ingen lojalitet med gärningsmannen [...] Ovanligt med planering [...] Gärningsmannen känner ofta ånger och ändrar akut sitt beteende efter våldsutövning.” (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 12)

Det hedersrelaterade våldet framställs istället som raka motsatsen till våld i nära relationer, där ordet gärningsmännen används istället för gärningsmannen för att tydliggöra att det är frågan om ett kollektivt våld och förtryck. Dessutom nämns även den egna etniska gruppen när hedersrelaterat våld ska förklaras och att gärningsmännen känner sig stolta samt att gärningen leder till att männen respekteras i den egna etniska gruppen.

”Vanligtvis flera gärningsmän [...] Lojaliteten finns även utanför familj/klan inom den etniska gruppen [...] Mycket vanligt att brottet planeras [...] Gärningsmännen känner stolhet. Gärningen ger respekt i den egna etniska gruppen [...]” (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 12)

Det hedersrelaterade våldets etniskt förankrade karaktär samt kvinnors utsatthet är något som också är återkommande när kartlagda hedersrelaterade ärenden framställs och beskrivs i handboken, nedan följer några exempel på det.

"I ett inte lika välkänt hedersärende, där en ung palestinsk kristen kvinna mördades av sin far efter att ha haft en otillåten förbindelse med en muslimsk man [...]" (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 41)

"Hon ställdes inför alternativet att gå tillbaka till sin exmake eller följa med till Irak för att gifta sig." (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 37)

[...] samt hotat att hon skulle skickas utomlands för att giftas bort mot sin vilja." (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 43)

Kvinnor med utländsk bakgrund är de som lyfts upp som synnerligen mest utsatta och människor som inte är etniskt svenska lyfts upp som förövarna i framställningen av de kartlagda hedersrelaterade ärendena. Kvinnornas beroendeställning till männen framställs som något männen utnyttjar för att kunna utöva våldet mot kvinnorna (Åklagarmyndigheten, 2006, ss. 37-41).

7.3 Offer och förövare i hedersrelaterat våld

I detta avsnitt lyfts framställningen av offer och förövare för hedersrelaterat våld upp via citat och referat från Åklagarmyndighetens handbok.

Som framkommit genom tidigare referat och citat så är unga kvinnor de som är de mest utsatta för det hedersrelaterade våldet, dock är pojkarna i familjen och släkten också drabbade och söner samt döttrar som är homo-, bi eller transsexuella hamnar också i offerskap eftersom deras sexualitet är tabubelagd. Pojkar kan i sin tur vara både förövare och offer även om detta endast nämns en gång i handboken, till skillnad från de unga kvinnorna som ständigt framställs som offer.

"En brytning mot normen är ett oåterkalleligt felsteg och flickan måste sona för 'brottet' fysiskt och/eller socialt [...] Även pojkar/män drabbas av hedersrelaterat våld [...] Pojkars eventuella oskuld är inte avgörande på samma sätt som för flickorna/kvinnorna, inte heller

utsätts pojkar/unga män på samma sätt för stark kontroll [...] Kontrollen utövas framför allt av män [...] (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 17)

"Könsrollerna är stereotypa och vitt åtskilda. Pojkar tillåts betydande frihet medan flickor hålls hårt [...]" (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 10)

Kvinnornas offerskap beskrivs och nämns ständigt i handboken till skillnad från männens och homo-, bi samt transsexuellas offerskap som lyfts upp mer sällan. Sanktionen mot kvinnor som brutit mot hedersnormerna framställs även som att sanktionen kan komma i uttryck på olika sätt, genom fysiskt och psykiskt våld, kontroll, undandragande av kärlek och omsorg, hot om våld och kränkningar och förföljelse. Dessutom framställs kvinnans utsatthet som direkt kopplad till männen och släkten.

" Om hon inte underordnar sig kontrollen riskerar hon, förutom hot och utfrysning, att inte bli gift [...] Isolering och förskjutning kan användas som straff om flickorna och kvinnorna inte betar sig enligt hedersnormerna [...] Flickan kan hotas till livet om de inte gör som föräldrarna säger och kräver [...] I svåra fall utsätts en flicka som inte har levt upp till hedersnormerna för fysiskt våld [...]" (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 46)

"Flickorna riskerar att leva under ständig rädsla för att bli hittade och utsatta för släktens repressalier. " (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 18)

Männen framställs omgående som utövarna av våldet, där mannen är normen och ansvarig för att upprätthålla familjens och släktens heder. Mannen framställs som företrädaren i hederssamhällen och den som är ansvarig för att släktens traditioner lever vidare och att dess heder förblir intakt och upprätthållen.

[...] Förutom far och make kan förövaren vara en bror, en manlig kusin, en farbror, en morbror eller en svåger [...] Ofta tar hotet form av att pappan i familjen hotar att skada mamman eller syskon om flickan inte lyder [...] gärningsmannen uppgett att hans eller familjens heder gått förlorad till följd av målsägandens agerande. " (Åklagarmyndigheten, 2006, s. 42)

Offerskapet framställs alltså främst tillhöra kvinnan och ha sin grund i hennes påstådda eller verkliga icke-önskvärda beteende. Medan männen ständigt framställs som utövarna av våldet och där männen som utövar det hedersrelaterade våldet har

uppfattning om att vara kränkta av kvinnornas ageranden och att det är kvinnans fel att mannen agerat som han gjort.

8. Intersektionell analys av resultat

För att kunna besvara uppsatsens frågeställningar kommer det ovan framförda resultatet från granskningen av Åklagarmyndighetens handbok att analyseras och diskuteras nedan utifrån arbetets teoretiska ramverk, det intersektionella perspektivet.

8.1 Analys

Handboken från Åklagarmyndigheten som utgjort grunden för den intersektionella analysen är välskriven och innehållsrik då innehållet bland annat består av hur åklagarna ska kunna finna tecken på att det är fråga om hedersrelaterade brott, bringa förståelse för vilka mekanismer som är orsaken till hedersrelaterat våld och instruktioner ges även för hur åklagarna bör agera i hedersrelaterade ärenden. Dessutom görs åtskillnader mellan våldet i nära relationer och det hedersrelaterade våldet för att förenkla åklagarnas arbete med att finna om det är frågan om hedersrelaterat våld.

Handboken som blivit framtagen för att hjälpa åklagare förstå och agera gentemot hedersrelaterat våld, förmedlar kunskap till både åklagare och allmänheten genom detta och innehar makt genom denna kunskapsförmedling. Åklagarmyndigheten innehar i detta fall makten över den kunskap som framställs och även om handboken är nyanserad och framför olika aspekter av hedersrelaterat våld beskrivs våldet som något grundat i *"kollektivbaserade samhällen"* och som *"vanligtvis innehåller flera gärningsmän"* och åtskils från det *"individbaserade"* våldet i nära relationer som *"vanligtvis innehåller en gärningsman"* Dessutom nämns *"den etniska gruppen"* ständigt när våld i nära relationer och hedersvåld ska skiljas åt, vilket utifrån det intersektionella perspektivet kan fungera som en markör för att särskilja det hedersrelaterade våldet genom dess etniska koppling.

Den större delen av handboken framställer icke- etniskt svenska kvinnor som offer och män med annan etnicitet än svensk som förövare. Ett citat från handboken synliggör detta: *"I ett inte lika välkänt hedersärende, där en ung palestinsk kristen kvinna mördades av sin far efter att ha haft en otillåten förbindelse med en muslimsk man"*. Utifrån det intersektionella perspektivet kan denna framställning leda till en befästning av etnokulturella stereotyper om att invandrarkvinnan lever under starkt kollektivt förtryck och är underordnad gruppen. Dessutom belyser ett intersektionellt perspektiv att all form av mäns våld mot kvinnor oavsett etnicitet oftast har sin bakgrund i antingen patriarkala strukturer, klasstillhörighet, ålder och/eller sexualitet. Särskiljandet av hedersrelaterat våld och våld i nära relationer genom att använda ord som "etnisk folkgrupp" kan utifrån ett intersektionellt perspektiv ha sin grund i föreställningar om icke-etniskt svenska på institutionell nivå.

Det hedersrelaterade våldet framställs även som förankrat i samhällen där *"individen är underordnad gruppen"* och som en våldsform där även unga män och pojkar kan falla offer för våldet om inte de ser till att upprätthålla hedern och kontrollera sina systrar. Männens offerskap handlar däremot inte om deras verkliga eller påstådda sexuella beteende utan mer om att de ska uppföra sig anständigt och inte *"ägna sig åt kriminalitet som drabbar den egna etniska gruppen"*. Förutom att citat som *"den egna etniska gruppen"* är återkommande i handboken förekommer även citat som *"hotas med att hon mot sin vilja skickas tillbaka till hemlandet"* när kvinnors offerskap beskrivs. Dessutom ges beskrivningar som *"när familjer från hederssamhällen flyttar till Sverige krockar den gamla identiteten och den traditionella familjestrukturen med det svenska"* vilket betyder att det hedersrelaterade våldet inte är svenskt och kommer från människor från andra länder än Sverige. Genom att framställa heder via sådana språkliga utformningar, framstår hedersvåldet som en våldsform som endast drabbar och utövas av människor födda i ett annat land än Sverige eller människor med någon form av utländsk bakgrund.

De los Reyes och Mulinari framför att det existerar diskussioner i samhället om att det hedersrelaterade våldet finns i hela samhället, men framhäver ändå att diskussionerna trots detta oftast är präglade av att nämna en specifik grupp, människor som är utlandsfödda. När offer och förövare framställs är återkommande ord i handboken *"den egna etniska gruppen"* och *"hemlandet"* vilket återigen förtydligar att det

hedersrelaterade våldet inte är svenskt, utan kommer från människor med rötter från andra länder än Sverige. Ur ett intersektionellt synsätt finns risken att kategorier "kantas med essentialism" när den utsatta framställs som invandrare och kvinna. Underförstådd kan detta förstås som att hon är orsaken till sin underordnade position. Genom att även framställa kvinnan som invandrare och utsatt anses hon inneha ett dubbelt offerskap eftersom invandrare oftast till en början förknippas med utsatta områden, låg utbildning, dålig ekonomi etc. Det är denna klassaspekt som är oerhört viktig vid förståelsen av hedersrelaterat våld och som handboken inte väljer att lyfta upp, där klass och etnicitet oftast är två sammanflätade faktorer vid förståelsen av invandrarnas livsförhållande. Detta i sin tur kan ses som en svaghet med framställningen av hedersrelaterat våld i handboken.

Fortsättningsvis framställs män som förövare och kvinnor som offer i stort sett under beskrivningar i hela handboken. Tidigare framförda citat som framförts visar hur mannen beskrivs som normen i hederskontexter och våldet *"I hederns namn [...] sker i en kontext av manlig dominans där manlig heterosexualitet är den dominerande normen"* där kvinnans utsatthet beskrivs på följande vis i handboken:

"En kvinna definieras i förhållande till sitt kön, dvs. utifrån mannen som norm [...] brytning mot normerna är ett oåterkalleligt felsteg och flickan måste sona för brottet fysiskt och/eller socialt."

Ur en intersektionell synvinkel blir detta problematiskt då det befäster stereotypen att män är förövare och kvinnor offer. Trots att männens offerskap tas upp i handboken, nämns männens offerskap inte alls i lika stor utsträckning som kvinnornas offerskap. Dessutom beskrivs deras offerskap endast i förhållande till att de inte följer normerna att upprätthålla hedern genom att vägra följa normen om att kontrollera eller utöva våld gentemot kvinnorna som skadat familjens heder. Ytterligare några exempel på citat från handboken som tidigare framförts tydliggör att männen i handboken mestadels framställs som förövare och makthavare:

"Kontroll av kvinnors sexualitet och sociala liv samt av homosexualitet har en direkt koppling till faderns eller makens makt. För att männens heder och därmed makt skall vara intakt

behöver omgivningen vara förvissad om att de har kontroll över sina familjemedlemmars beteende. ”

”Oftast tar hotet form av att pappan i familjen hotar att skada mamman eller syskon om flickan/pojken inte lyder.”

Med detta sagt finns det i handboken brister i diskussionen kring karaktären av det hedersrelaterade våldet i förhållande till patriarkatet och alltför få reflektioner kring det offerskap som våldsutövare kan ha i patriarkala familjestrukturer. Det krävs att människor *”förhåller sig kritiska till diskursiva berättelser av hedersrelaterat våld”* eftersom ett socialt fenomen kan förstås på olika sätt och människor ska förstå den framställning av ett fenomen som återfinns i rådande diskurs som sanning.

Vidare belyser även det intersektionella perspektivet hur utrymme för våldsutövning hemma skapas för människor som lever under patriarkala förhållanden. Fortsätter samhället att formas och framställas efter könsmaktsordningar genom att omgående belysa *”patriarkala familjestrukturer”* och kvinnans underordning till mannen leder det till att insatser som inte riktar sig mot att göra förändringar i patriarkatet har någon som helst inverkan på orsakerna till våldets uppkomst. Åtgärder kan skapas för att hjälpa de som drabbas av våldet, men för att våldet ska upphöra krävs elementära förändringar.

Gällande likheter och skillnader mellan *”vanligt”* familjevåld, dvs våld i nära relationer, och hedersrelaterat våld så är den tydligaste av likheterna framställningen av kvinnorna som hårdast drabbade samt att våldet inom både hedersrelaterat våld och våld i nära relationer kan ha både en fysiskt eller psykisk karaktär. Skillnaden däremot beskrivs som att kvinnor drabbas hårdast av våld i nära relationer av männen de lever med och att mannen ensam är gärningsmannen, medan det i hedersrelaterat våld är unga kvinnor och flickor som faller offer för det *”kollektivbaserade”* hedersrelaterade våldet där *”flera gärningsmän”* är inblandade. De unga kvinnornas roll beskrivs som hedersbärare för kollektivet, där även deras påstådda beteende som inte är inom ramen för normerna i kollektivet kan leda till begränsningar av olika slag såsom hot, våld, förföljelse och i värsta fall mord.

Unga kvinnor utsatta för det hedersrelaterade våldet beskrivs som att de inte kan erhålla de rättigheter som de har i Sverige, då kvinnornas frihet beskrivs som begränsad av kollektivet som står upp för hedern, kvinnornas värde är mindre än värdet av kollektivets heder, kvinnornas åsikter och yttranden är inte av större betydelse. I handboken diskuteras detta i förhållande till begränsningen av kvinnornas förmåga att genom uppväxten kunna utvecklas till en unik individ som är en del av den västerländska kulturen där *"varje människas identitet är unik"*. Till skillnad från kvinnor framställs männen som att deras relation till våld är något inneboende vilket i sin tur kan leda till en befestning och reproducering av normen att män är aggressiva och våldsbenägna. Genom att dessutom framställa våldsutövande män som kontrollerande, hotande och ångerslösa, kan även det reproducera normen om vad som är "manligt" och, detta då kvinnorna istället oftast beskrivs som fyllda av känslor och omsorgsfulla. Denna framställning kan enligt det intersektionella perspektivet leda till att binära oppositioner kvinnorna och männen emellan befasts. Genom att dessutom hålla fast vid stereotypen om män som våldsbenägna leder det till att männens utsatthet ses som sekundär i förhållande till kvinnans utsatthet i hedersrelaterat våld.

När instruktioner ges i handboken för hur åklagarna ska ta sig an ett hedersrelaterat ärende i handboken tas Migrationsverket och andra ord upp som *"etnisk folkgrupp"* samt *"utlänningsärenden"*, vilket ytterliga förstärker bilden av det hedersrelaterade våldet som något förankrat bland individer som är utlandsfödda. Dessutom nämns även ursprunget till hederstänkandet som *"utbrett främst bland människor med ursprung i länderna som ligger i ett bälte från Nordafrika, genom Mellanöstern till Centralasien och Indiska subkontinenten"*. Bristen i denna framställning av hedersrelaterat våld utifrån ett intersektionellt perspektivet är att människor som på individnivå drabbas av hedersrelaterat våld särbehandlas av institutioner när de blir utsatta för våld i hemmet på grund av deras etnicitet. Istället för att behandlas på likadant sätt som kvinnor utsatta för det individbaserade mäns våld mot kvinnor, som även de likt kvinnor utsatta för hedersrelaterat våld hamnar i offerskap på grund av maktrelationer baserade på genus, kan risken vara att kvinnor utsatta för hedersrelaterat våld har svårt att göra sig förstådda på grund av deras etnicitet. Det intersektionella perspektivet menar att för att bryta sig loss från de rasistiska föreställningar som framställningen av hedersrelaterat våld grundar sig på måste vi sluta med att skilja det hedersrelaterade våldet mot andra

former av mäns våld mot kvinnor. Utifrån det intersektionella synsättet förenklas arbetet på institutionell nivå om vi inte särskiljer det hedersrelaterade våldet från andra former av våld genom att belysa dess kollektiva och etniskt förankrade karaktär. Det blir enklare att förstå kvinnor med annan etnicitet än svensk som inte anser att de blivit utsatta för hedersrelaterat våld, utan våld som enbart grundar sig på patriarkala maktförhållanden i hemmet likt våldet i nära relationer som finns i västerländska kulturer.

Gällande styrkor och svagheter med handboken är den enda synliga styrkan att "patriarkala maktstrukturer" lyfts upp i handboken där fokus mestadels försöker läggas på köns/genusperspektivet för att få det att te sig som att våldet inte är relaterat till etnicitet utan enbart patriarkala maktförhållanden. Däremot lyfts som tidigare nämnts etnicitet in när offer och förövare ska beskrivas, när det hedersrelaterade våldet ska skiljas åt från det "vanliga" våldet i nära relationer och vid andra ställen i handboken som nämnts ovan. Beskrivningen av våldet som kopplat till människor med en viss etnisk bakgrund kan leda till andra viktiga aspekter likt patriarkatet eller klass som tidigare visat sig vara en viktig faktor vid förståelsen av hedersrelaterat våld, hamnar i skymundan. Detta kan i sin tur leda till att människor med annat etnicitet än svensk utsatta eller förövare när det gäller våld i hemmet inte förstås på lika grunder som den med etniskt svensk bakgrund. Genom att omedelbart förknippa rasifierade familjer med hedersrelaterat våld utelämnar detta utifrån ett intersektionellt perspektiv andra viktiga sociala faktorer såsom genus eller klass betydande roll, faktorer som tillsammans kan förklara diskrimineringen eller våldsutsattheten inte bara hos invandrarkvinnor, utan bland männen också.

9. Diskussion och slutsatser

I följande två avsnitt lyfts en diskussion fram gällande arbetet och slutsatser dras genom att besvara arbetets frågeställningar.

9.1 Diskussion

Först och främst ska det tydliggöras att utfallet av detta arbete är följden av teori-, material- och metodval. Den intersektionella analysen av Åklagarmyndighetens

handbok mot det hedersrelaterade våldet som genomförts i denna studie syftar endast till att i överensstämmelse med utformandet av analysen lägga märke till dolda uttryck för ojämlikhet och makt. Syftet med handboken är att den ska fungera som en manual för åklagarna att förstå och agera gentemot hedersrelaterat våld. Faktumet att det gjorts en hel handbok gällande bara hedersrelaterat våld kan i sig vara ett tecken på Åklagarmyndighetens behov att separera våldet som sker i en kollektiverad kontext, alltså det hedersrelaterade våldet från det individbaserade våldet i nära relationer. Hedersrelaterat våld framställs som något endast utlandsfödda utövar och drabbas av samt att hedersrelaterat våld beskrivs som kollektivbaserat medan våld i nära relationer beskrivs som individbaserat, med en individ som utövare om en som offer.

Forskare som tidigare nämnts i arbetet under avsnittet gällande tidigare forskning hävdar att en negativ aspekt av att hedersrelaterat våld separeras från våldet i nära relationer är att när "hedersrelaterat" och "heder" sätts framför kan det ursäktas våldsutövningen, detta trots att ett mord är ett mord och våld alltid är våld. Dock är det ytterst viktigt att jobba emot och kring de föreställningar som gör våldet legitimt för att kunna få ett slut på våldet. I alla andra former av männens utövande av våld mot kvinnorna grundar det sig i patriarkatet, medan det hedersrelaterade våldet är ett komplexare fenomen, eftersom förövarna och offer är flera, där våldet är kollektivbaserat och kvinnor som män kan utsättas för det. För att kunna bekämpa ett våld som hedersrelaterat våld som anses vara kollektivt legitimerat behövs mer specificerade åtgärder och nyanserad förståelse av det komplexa våldet. Våldsutövningen motiveras och legitimeras till skillnad från det individbaserade våldet som sker i nära relationer och som vanligen bedöms som samhällligt klandervärd, trots att alla våldsformer enligt svensk lag är klandervärda. Handboken är aningen otillräcklig i att på ett nyanserat sätt förklara individualismen och kollektivismen, något som behöver en noggrann förklaring då individualism och kollektivism vanligen betyder att våldsupplevelserna är skilda beroende på om du lever i en individualiserad eller kollektiverad kontext.

Trots att handboken inte direkt pekar ut "invandrarmannen" som förövare eller "invandrarkvinnan" som offer i hedersrelaterat våld framkommer detta ändå genom beskrivningarna av våldet även om det flera gånger i handboken påpekas att våldet inte

tillhör någon specifik grupp i samhället eller någon religion utan finns i alla delar av samhället oavsett etnicitet eller religion. När det hedersrelaterade våldets karaktär i handboken beskrivs som kollektivt, som kommer från människor som flyttar till Sverige från andra länder och något som sker inom den egna etniska gruppen, reproduceras föreställningen om att det hedersrelaterade våldet endast sker inom familjer med invandrabakgrund och inte tillhör det moderna, individualiserade västerländska samhället.

Applicerandet av det intersektionella synsättet, som grundar sig i att belysa maktordningar och ojämlikhet, skapar insikt och förståelse för betydelsen av att föra en diskussion kring det hedersrelaterade våldet, med strävan att utjämna ojämlikhetsförhållanden och maktordningar i samhället. För att det ska vara möjligt att kunskapsproduktionen inte leder till reproducering av ojämlikhetsförhållanden behövs klar insikt och medvetenhet av den allmänna diskursen.

9.2 Slutsatser

De kategorier som på förhand valdes för en intersektionell analys var kategorierna genus och etnicitet. Framställningen av dessa kategorier i Åklagarmyndighetens handbok kan utifrån det intersektionella perspektivet leda till att maktordningar och ojämlikhet upprätthålls samt att existerande normer och föreställningar reproduceras i samhället. Nedan dras slutsatser av om detta är fallet i Åklagarmyndighetens handbok och hur framställningen kan påverka åklagarna i deras arbete, genom att besvara arbetets två frågeställningar.

I Åklagarmyndighetens handbok framställs det hedersrelaterade våldet som tillhörande andra etniska grupper än den svenska, ett våld som utförs av ett kollektiv av män som härstammar från kollektiviserade samhällen. Utifrån det intersektionella perspektivet kan denna framställning framgå som omedveten maktutövning av Åklagarmyndigheten. Den omedvetna maktutövningen innebär att skribenterna i Åklagarmyndighetens handbok omedvetet framställer gärningsmän och offer av hedersrelaterat våld utifrån föreställningar om rasifierade familjer, vilket utifrån det intersektionella perspektivet är utfallet av samhällets förhandenvarande maktdiskurs. Dessutom kan det fokus som i framställningen läggs på patriarkalt våld i familjerna förvandla den strukturella

karaktären av våldet till individbaserade eller kulturspecifika företeelser som sker i väl åtskilda kulturer. Genom denna framställning av hedersrelaterat våld synliggör det föreställningar om invandrarfamiljer i Åklagarmyndigheten.

Gällande könsperspektivet på hedersrelaterat våld kan det faktum att männen framställs som våldsutövarna i hedersrelaterat våld resultera i befästning av normen gällande mäns benägenhet att ta till våld. Med det sagt kan denna framställning även resultera i en syn på våldsutövningen som naturlig istället för allvarlig. Genom att dessutom skilja det hedersrelaterade våldet från andra former av mäns våld mot kvinnor på grund av det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär och dess koppling till etnicitet, kan de berörda kvinnornas underordnade position förstås som något hon själv är ansvarig för.

Vilka brister och styrkor har framställningen av hedersrelaterat våld i handboken? Det var oerhört svårt att hitta styrkor med framställningen av det hedersrelaterade våldet i handboken, men en av styrkorna var den nyanserade och noggranna framställningen av det hedersrelaterade våldet utifrån patriarkala maktstrukturer. När det hedersrelaterade våldet däremot framställs som åtskilt från andra former av mäns våld mot kvinnor på grund av etnicitet och kultur, riskerar de patriarkala könsmaktsordningar vid förståelsen och beskrivningen av våldet ges minskad betydelse. I och med detta är framställningen av våldet otillräcklig i fråga om att utifrån det intersektionella perspektivet förstå det hedersrelaterade våldet utifrån flera maktnivåer. Förutom att genusperspektivet ges för lite utrymme är klassaspekten en viktig faktor för att förstå hedersrelaterat våld. Detta lyfts inte alls upp i handboken, vilket kan ses som otillräcklig framställning av våldet.

Genom att mestadels förknippa våldet med etnisk bakgrund kan det leda till att åklagare bildar sig uppfattningar om att etniciteten hos männen som utövar våldet mot kvinnor har betydelse vid avgörandet om ett våld ska klassificeras som hedersrelaterat. Framställningen av våldet utifrån etnicitet kan även leda till att kvinnor som inte alls känner att de lever i hederskultur har svårt att känna igen sig i rätten vilket kan medföra svårigheter i att till fullo förstå den drabbades skyddsbehov.

Genom att reducera kopplingen mellan etnicitet och hedersrelaterat våld och istället försöka förstå våldet utifrån patriarkala maktordningar som andra former av mäns våld mot kvinnor oftast beskrivs utifrån, kan det leda till att utsattas situation i rasifierade familjer förstås på ett mer nyanserat sätt och att de får den hjälp de egentligen är i behov av från åklagarna. Detta bör göras istället för att omedelbart förknippa de rasifierade familjerna med hedersrelaterat våld som Åklagarmyndigheten tenderar att göra i handboken. På så sätt går det att undvika att all form av mäns våld mot kvinnor som sker i familjer med annan etnicitet än svensk direkt förknippas med etnokulturella stereotyper.

10. Framtida forskning

Det intersektionella perspektivets applicering på framställningen av det hedersrelaterade våldet har genererat i en vidgad förståelse av våldets karaktär. Syftet med detta arbete har inte varit att få fram den oemotsägliga definitionen av hedersrelaterat våld eller att fastställa om det hedersrelaterade våldet är kulturellt, etnisk eller könsrelaterad. Fokus har istället legat på att förstå den makt språket och framställningen av hedersrelaterat våld innehar.

Detta arbete avgränsades till att endast undersöka framställningen av hedersrelaterat våld i Åklagarmyndighetens handbok utifrån maktförhållanden med grund i genus eller etnicitet. Framtida forskning gällande hedersrelaterat våld kan istället fokusera på förståelsen och framställningen av våldet från ytterligare aspekter än endast genus och etnicitet, för att i framtiden möjligtvis kunna generera ytterligare väsentliga dimensioner vid förståelsen av våldets karaktär. Det i sin tur hade i framtida forskning endast varit möjligt om materialet som väljs ut för en intersektionell analys framställer det hedersrelaterade våldet utifrån fler faktorer än de som går att finna i Åklagarmyndighetens handbok. Genom att analysera ett bredare urval av material från rättsväsendet hade nog en sådan studie varit möjlig att genomföra, vilket hade genererat i en vidgad förståelse av det hedersrelaterade våldet. I forskningen framöver hade det även varit intressant att studera utsatta och förövares upplevelser av att leva under det kollektivbaserade hedersrelaterade våldet i ett individualiserat svenskt samhälle. Genom intervjuer med utsatta och förövare i hedersrelaterat våld gällande deras

upplevelser av att leva i en hederskultur kan framtida forskning bringa förståelse ur utsatta och förövares subjektiv synvinkel.

Eftersom arbetet även avgränsades till att förstå hur språkanvändning kan användas som ett verktyg för maktutövning och inte till att studera åklagares egna uppfattningar av våldet hade det därmed varit intressant att komma i underfund med hur åklagarna själva uppfattar våldet. En sådan studie i framtiden kan forskare utföra genom intervjuer med åklagarna eller observationer av deras beskrivning av det hedersrelaterade våldet i rättssalen. Ett arbete av den karaktären hade dock varit mer krävande och mer tid samt resurser hade behövts för att genomföra den. Eftersom det hedersrelaterade våldet är ett komplext fenomen att förstå finns det även behov av framtida forskning som möjligtvis kan utgöra grunden till förändringar i lagen anpassade efter våldets komplexa karaktär och utsattas behov. Dessutom hade en annan aspekt att undersöka fenomenet utifrån i framtiden varit forskning kring legitimeringen av våldet i kollektivbaserade samhällen, där individen underordnar sig gruppen. Genom intervjuer med människor från kriminella gäng eller andra grupper där individen är underordnad gruppen, kan det i framtiden bringat förståelse och ökad insyn kring varför våldet legitimeras när det sker i ett kollektiv.

Referenslista

Tryckta källor

- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Malmö. Liber Ekonomi.
- Banakar, R. & Travers, M. (red.). (2013). *Law and social theory*. 2 uppl. Oxford. Hart publishing.
- Bergström, G. & Boreus, K. (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4. uppl. Lund. Studentlitteratur AB.
- De los Reyes, P., Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet-kritiska reflektioner över ojämlikheter*. Solna. Liber AB.
- Höst, M. Regnell, B. & Runesson, P. (2006). *Att genomföra examensarbete*. Lund. Studentlitteratur AB.
- Mathiesen, T. (2005). *Rätten i samhället*. Lund. Studentlitteratur AB.

Elektroniska källor

- Baker, Phyllis L. & Leicht, Kevin T. (2016). *Globalization, gender and development: toward a theoretical understanding of gender violence and backlash*. Washington, DC. American sociological association.
- Coene, G. & Withaecx, S. (2014). 'Glad to have Honour' : continuity and change in minority women's lived experience of honour. Routledge. *Journal of Gender studies*. 4 (5). ss 376-390.
- Ekström, V. (2012). "Inte bara kvinna. Våldsutsatta kvinnor och deras behov av stöd-konstruktioner och komplikationer i svenskt offentligt tryck. *Nordisk Juridisk Tidsskrift*. 3 (4) ss. 51-68.
- Elden, Å. & Westerstrand, J. (2004). *Hederns försvarare. Den rättsliga hanteringen av ett hedersmord*. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 17(3). ss. 35-56.
- Joormann, M. (2019). *Legitimized refugees. A critical investigation of legitimacy claims within the precedents of Swedish asylum law*. Lund. Lunds universitet.
- Kortweg, Anna C. (2012). *Understanding honour killing and honour-related violence in the immigration context: implications for the legal profession and beyond*. *Canadian Criminal Law Review*. 16(2). ss. 135-160.
- Lykke, N. (2005). *Nya perspektiv på intersektionalitet- problem och möjligheter*. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 2(3). ss. 7-17.

NCK- Nationellt centrum för kvinnofrid. (2010). *Hedersrelaterat våld och förtryck-en kunskaps och forskningsöversikt*. Uppsala: Uppsala universitet.
<http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/493/nck-rapport-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-2010->

Ouis, P. (2015). *Primär och sekundär diskurs om heder-att problematisera givna föreställningar om förövare och brottsoffer i "hedersrelaterat våld och förtryck"*. Socialvetenskaplig tidskrift .3(4). ss. 359-365.

Reimer, E. (2007). *Representations of an honor killing: intersections of discourses on culture, gender, equality, social class and nationality*. Journal of feminist media studies. 7(3). ss. 239-255.

Sahindal, F. (2002). *Fadimes hela tal i riksdagen*. Aftonbladet. 4 februari.
<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/e1EeGa/fadimes-hela-tal-i-riksdagen>

Schlytter, A. Linell, H. (2008). *Hedersrelaterade traditioner i en svensk kontext- en studie av omhändertagna flickor*. Forskningsrapport 2008:2. Stockholm: FoU-Nordväst-Forsknings- och utvecklingsenheten för socialtjänstens individ och familjeomsorg.

Socialstyrelsen (2014). *Vänd dem inte ryggen- utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19317/2014-1-6.pdf>

Yourstone, J. Eriksson, L. & Westerberg, H. (2013). *Hedersrelaterat våld och förtryck. Kunskapsöversikt och kartläggning av aktörer*. Kriminalvården. Norrköping.
<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/hedersrelaterat-vald-och-fortryck.pdf>

Vetenskapsrådet.(2017). *God forskningssed*. Stockholm. Elanders Gotab. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Walker, S. (2018). *De-culturalising honour and violence : exploring 'victims' experiences of 'honour'-based violence in rural England*. Storbritannien. Keele University.

Åklagarmyndigheten. (2006). *Handbok- hedersrelaterat våld*. Göteborg. Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum.
<https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/handbocker/handbok-hedersrelaterat-vald-uppd-2014.pdf>

